

NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ

SOCIALĂ, CRITICĂ, ȘTIINȚIFICĂ ȘI LITERARĂ

— APARE IN FIECARE DUMINICĂ —

Director: **C. RĂDULESCU-MOTRU**

PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

No. 18

Duminică 16 Septembrie 1912

Vol. XII

SUMARUL:

NOUȚĂȚI: *Atacurile împotriva magistraturei. — „Regimul Regelui Carol“.*

POLITICA

N. DURNOWO: *Greșelile politice rusești în Basarabia.*

N. ȘTEFĂNESCU-IACINT: *România și tendințele naționale bulgare.*

CULTURALE

O. TAFRALI: *Campania în favoarea clasicismului în Franța.*

CRONICA TEATRALĂ

LAZĂR COSMA: *Deschiderea stagiunii Teatrului Național: „Săptămâna Caragiale“.*

LITERATURA

N. DAVIDESCU: *Poză (versuri, cu un desen de Adrian Maniu).*

ADRIAN MANIU: *Tată. — Un copil. — În Noapte. — Peisagiu cu corbi. — Blestemații.*

D. IACOBESCU: *Strigoiful (versuri).*

ANTON CEHOV: *Pe întunerec (trad. Lt. Cezar Sfat).*

INSEMNAȚI: *Reînvierea liberalismului. — Literatura și Societatea. — Creațiunea artistică. — Leonid Andreev.*

REVISTA REVISTELOR: *Le Mouvement Economique. — Renașterea. — Ilustrația Română. — Revue Bleue. — Revue Contemporaine.*

MEMENTO

EXEMPLARUL: 25 BANI

ABONAMENTE:

In țară: pe un an (2 volume sau 48 numere) 10 Lei | In străinătate: pe un an 12 Lei
„ „ pe șase luni (1 volum sau 24 numere) 6 „ | „ „ pe șase luni 7 „

Abonament de probă: Lei 1.50 pe trei luni.

DIRECȚIA: București, Bulevardul Ferdinand, 55 - Telefon 8'66.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

București, Calea Victoriei, 30 (Pasajul Imobiliara, 3) - Telefon 30 11.

INSTITUTUL DE BOLINTINEANU DOMNIȘOARE

Telefon 10/73 ȘOS. JIANU, 6 Telefon 10/73

Situat în cel mai igienic cartier, înconjurat de un mare parc (5000 m. p.)
Sub direcțiunea d-nei Maria Angelescu și domnișoarei Sofia Gane.

Inscrierile au început, iar cursurile încep la 8 Septembrie.
Curs primar, liceal și liber.

Cursuri speciale de: Canto, pian, desen, pictură, pirogravură,
metaloplastie, economie domestică și croitorie.

Corp didactic ales. Profesoare și guvernante speciale pentru limbile:
franceză, germană și engleză.

Deosebită îngrijire pentru educația fizică: profesoară specială de
gimnastică suedeză.

Educație serioasă. Local spațios și igienic.

Se primesc interne, semi-interne, externe și eleve cari urmează la
școlile statului.

Prospecte la cerere.

INTERNATUL MACOVEI DE BĂEȚI. :

Str. Labirint, 54 :: BUCUREȘTI :: Str. Labirint, 54

Funcționează de 11 ani în localul fostului Internat al
liceului Matei Basarab; singurul internat autorizat de Onor.
Minister, în care se primesc numai elevi cari urmează cur-
surile la școlile statului.

În apropiere sunt Liceele Matei Basarab și Lazăr, G m-
naziul Șincai și școlile de comerț.

Întreținere îngrijită, disciplină severă. ● Se primesc elevi
cu tratament aparte. ● Condițiuni de plată convenabile. ●
Direcțiunea se însărcinează cu înscrierea elevilor la școlile
Statului. ● Prospecte se trimit la cerere.

Director: I. TUTUC, Profesor de matematici

BUCUREȘTI, Calea Plevnei, 50 LICEUL FRANCEZ-ROMÂN • FONDAT ÎN 1895

Curs primar și Liceu complet
cu cele trei secțiuni. Internat și
preparațiuni pentru elevii cari fre-
cuentează școlile statului.

Localul igienic, anume con-
struit, în apropierea liceelor La-
zăr, Sf. Sava și Mihai-Viteaz.

Educație aleasă și instrucțiune

dată de cei mai distinși profesori
dela școlile statului.

Specială atențiune limbilor mo-
derne.

Rezultatele obținute de școală
în cursul celor 15 ani de func-
ționare i-au stabilit o deosebită
reputație.

Institutul este condus de profesorii asociați: J. Clinciu, G.
Popa-Lisăanu, profesori la liceul „Lazăr“, Er. Ciupagea, N.
R. Colceag, profesori la gimnaziul „Șincai“, Al. Pandelescu,
profesor la școala comercială superioară

INSTITUTUL MOTEANU DE FETE

Calea Victoriei, 190 :: BUCUREȘTI :: Calea Victoriei, 190

Localul corespunzând tuturor cerințelor igienice e înconjurat de un parc în
întindere de peste 1500 m. p. Sănătatea, educațiunea și instrucțiunea elevelor
sunt de aproape supravegiate de însuși directoarele Institutului ajutate de profe-
soarele interne aduse din străinătate și de un corp profesoral alcătuit din profesori
de Stat. La examenul din lunie elevele s'au distins ca pregătire, și în genere,
direcțiunea școlii și-a câștigat bunul renume de a se ocupa în mod deosebit de
instrucțiunea elevelor și tot atât și de educațiunea lor. CURS LICEAL cu 8 clase.
CURS FACULTATIV cu studiul limbilor străine și o secțiune specială de croitorie
și gospodărie sub conducerea d-rei Zoraida Moteanu absolventă a școlii
Letto-Verein din Berlin, CURS PRIMAR. Cultura muzicală e pusă sub direcțiunea
d-lui Paul Ciuntu profesor la Conservatorul din București. Eleve din oraș
pot lua lecțiuni de pian cu d. Ciuntu, în aceleași condițiuni de plată cu elevele
Institutului. Cursurile încep la 22 Septembrie.

Directoare: LUCREȚIA CIUNTU MOTEANU

Licențiată în literă, Premiata 1-a a Conservatorului de muzică.

INSTITUTUL-INTERNAT DE BĂEȚI „PRINCIPELE CAROL”

1, Str. Vasile Conta :: BUCUREȘTI :: Str. Vasile Conta, 1

Condus de o asociație de profesori secundari, sub direcția
de studiu a d-lui Mihail Dragomirescu, profesor universitar,
primește elevi cari urmează în școlile statului precum și
elevi cari urmează cursurile în institut.

Situat în centrul Capitalei, într-unul din cele mai alese
cartiere și în apropiere de școlile publice, acest institut
va da o deosebită atenție nu numai instrucțiunii și educațiunii
elevilor dar și întreținerii lor fizice.

Numărul locurilor fiind restrâns, cererile trebuie să se
adreseze de pe acum.

INSTITUTUL ASOCIAȚII DE BĂEȚI

7, Strada Italiană :: BUCUREȘTI :: Strada Italiană, 7

Unul din cele mai populate institute din
Capitală a început preparațiunile de cori-
gențe și de burse la: Licee, Seminarii, Școli
normale și Comerciale. Inscieri la comerț
gradul II-lea fără a avea patru clase gimnaziale.

Preparațiuni serioase.

Direcțiunea se angajează cu înscrierea ele-
vilor la diferite școli.

Direcțiunea

ȘCOALA PRACTICĂ DE FETE PROFESIONALĂ

15, Str. Surorilor :: BUCUREȘTI :: Str. Surorilor, 15

În școală se predă croitoria, lăngăria, cor-
setele, limbile franceză și germană, desenele
și caligrafia. Pianul la cerere.

Școala este făcută după modelul celor din
Franța și Germania și are profesori cu titluri
din țară și străinătate. Se primesc eleve in-
terne, semi-interne și externe. Plată puțină.

Inscrierile încep la 12 August.

Prospectele se trimit la cerere.

Director: ECATERINA MAGEARU

Diplmată a școlii profesionale din Paris

LICEUL „SF. GHEORGHE”

BUCUREȘTI :: INSTITUT ::
Calea Victoriei 166 :: PARTICULAR

: LICEU COMPLET :: CURS PRIMAR :
CU FRANCEZA ȘI GERMANA OBLIGATORIE.
SE PRIMESC ELEVI

INTERNI, SEMI-INTERNI ȘI EXTERNI

Prețurile ca la celelalte Institute Similare.

Prospecte
la cerere

Profesorii Asociați
Director: G. I. ȘONȚU

NOUA REVISTA ROMANA

UN NUMĂR : 25 BANI

ABONAMENTUL.

În țară pe un an (2 volume sau 48 numere) 10 lei
 „ „ „ pease luni 6 „
 În străinătate pe un an 12 „

APARE ÎN FIECARE DUMINICĂ

Director : C. RADULESCU-MOTRU
 Profesor la Universitatea din București

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :
 București, Calea Victoriei 62. (Pasajul No. 3)
 Telefon 30/11

DIRECȚIA : Bulevardul Ferdinand 95
 Telefon 8/66

No. 18

DUMINICĂ 16 SEPTEMBRIE 1912

Vol. XII

NOUTAȚI

....

Atacurile împotriva magistraturei

De câteva luni asistăm la un spectacol fără pereche: lupta dintre guvern și magistratură.

La alte popoare atacurile în contra magistraturei vin din partea extremei stânga și mai ales din partea anarhiștilor. Plângerea repetată a acestora este că magistrații împart numai justiția care convine claselor stăpânitoare și sunt fără inimă pentru cei desmoșteniți!

În România, am trăit să vedem cum lucrurile se pot întoarce și pe dos. La noi, guvernul însuși, guvernul clasei boierești, se plânge că magistratura îl oropoșește!

S'a schimbat oare magistratura, sau s'a schimbat la noi locul unde stau anarhiștii?

Ne pare mai probabil că s'a schimbat locul anarhiștilor, și nu magistratura.

Un guvern de ordine nu se dedă la atacuri contra magistraturei, ci dacă găsește un defect în organizarea acesteia, propune reforme pe o cale legală. Numai anarhiștii atacă fără să propună îndreptări, căci pentru anarhiști distrugerea primează orice alt gând. Anarhiștii nu prea știu, și nici nu vor să știe, ce are să vină în locul magistraturei pe care ei o atacă... Dar un guvern, și mai ales un guvern conservator? Acesta ar trebui să nu pornească un atac, până ce să știe ce are să pună în loc!

Dar la noi ca la nimeni.

La noi guvernele conservatoare se gândesc la conservarea lor și nu la conservarea ordinii publice. De aceea lor le este indiferent, dacă din atacurile aduse magistraturei va rezulta un rău pentru Stat. Necazul de moment întuneacă ori și ce prevedere, la boerii noștrii...—A. C. C.

„Regimul Regelui Carol“

„Regimul Regelui Carol“ este titlul unei broșuri apărută de curând la Galați și scrisă de d. N. I. Philippide.

Cuprinsul acestei broșuri se poate rezuma în următoarele rânduri (pag 53—54 și 71):

„Cuza cunoștea țara; el era născut și crescut în țară; o iubia, căci era țara lui și el fiul ei. Pe dânsul nu-l putea nimeni amăgi, nici asupra puterilor, nici asupra nevoilor, nici asupra sentimentelor țării. El putea să guverneze și singur, precum a și guvernat, când nu s'a putut altfel, pentru că el știa și cunoștea prin el însuși țara lui, cu toate nevoile și suferințele ei.

„Și aceea este cea mai mare greșală ce a făcut Majestatea Sa Regele nostru Carol I. El a crezut că poate guverna singur. Mare greșală!

„Inteligent și adânc cugetător—cum e—Majestatea sa trebuia să înțeleagă: că nu poți conduce bine o țară, pe care n'o cunoști prin tine însuși; că nu poți ști nevoile unui om, dacă nu-l lași să ți li spue; că nu se poate să nu greșești, când toate le faci numai după recomandățiunile și informațiunile a câtorva cameni, chemați pe rând la putere, și cari toți au marele interes de a-ți fi totdeauna plăcuți. Și se știe, că nimic nu supără mai mult pe un rege, de cât a-i spune că în țară sunt nevoi, suferinți, nemulțumiri; mai cu seamă, când Regele e bătrân și domnește de mult timp.

„Ați luat dispozițiuni, Majestate, ați dat ordonanțe, fără să vizitați bolnavul. Care doctor face oare una ca asta?

„Trebuia să vizitați bolnavul, să-i pipăiți pulsul, să-i ascultați bătăile inimii, să-l întrebați și să-l ascultați cu răbdare, ca să vă spună, el singur, ce-l doare și de când îl doare. Și numai în urmă, după o astfel de examinare, să vă ridicați de la efecte la cauzele producătoare ale răului și să dați ordonanțe pentru îndepărtarea lor. Sublata causa tollitur effectus.

„Până acuma totul a venit de la tron, de sus; țara a primit, a aprobat și a tăcut. Tronul a fost soarele, ce dădea lumină și căldură pe pământ; vântul, ce aducea norii cu ploaia bine făcătoare. Dar toate acestea, numai când vroia și cât vroia El.

„Astăzi, țara voește să împartă în două puterea cu Vodă; voește să-i fie tovarășă dreaptă la guvernare, la administrarea intereselor ei.

„Țara își revendică astăzi drepturile ei constituționale și voește să și le exercite alături cu tronul.

„Aceasta nu convine Regelui; dar aceasta ni convine nouă și acesta-i dreptul nostru.

„Am arătat cari sunt consecințele dezastruoase, provocate de practicarea regimului Majestății Sale și pe cari țara le-a suferit și le suferă încă.

„I bine, astăzi, țara voește să înceteze acest regim de a tot puternicie regală, îmbrăcată în uniformă constituțională.—

O importanță politică nu are această broșură. Trebuie recunoscut însă că argumentarea autorului lasă o impresie de sinceritate, cum rare ori întâlnim în publicațiunile noastre politice. Broșura vine apoi în urma unei serii de atacuri îndreptate în contra politicii M. S. Regelui.

Aceste circumstanțe dau broșurei d-lui N. I. Philippide o valoare documentară.—*Verax.*

BIBLIOGRAFII:

În „Biblioteca pentru toți”: Alecsandrescu-Dorna: *Popasuri—Lucruri de demult*, 30 bani.

Costin Oprescu-Argeș: *Din Sfaturile și poveștile lui Moș Savu*, București, tip. „Poporul” 1 leu.

Dr. J. Nestor: *Zur Geschichte des Schulwesens in der Bukowina*, Cernăuți, 1912.

POLITICA

GREȘELILE POLITICEI RUSEȘTI IN BASARABIA

O parte neînsemnată a presei rusești între care *Sf. Peterburgskia Viedomosti* și *Birjevia Viedomosti*, a notat acele triste zile (serbările date în luna Mai la Kișinău) în cari România a îmbrăcat doliul.

Chiar din anul 1911, cu un an înaintea acestor serbări, noi am accentuat asupra inoportunității acestor serbări cari trebuiau să rănească adânc pe iubitul nostru popor românesc. Noi iubim Rusia, ca fiind patria noastră, și-i dorim vieată îndelungată și prosperitate. Spre durerea noastră însă, poporul rus, încă de multă vreme, e bântuit de furtuni puternice, e condus de oameni puțin pricepuți, cari își caută numai folosul lor propriu. Cea mai mare parte dintre aceștia pot fi socotiți în numărul provocatorilor, a căror ocupațiune este de a stârni în provinciile dela frontieră lupte intestine și discordie între Rușii emigrați și populațiunea de baștină, căutând să acuze pe aceștia din urmă de separatism, în scopul de a da posibilitate administrațiunii spirituale și civile să exileze din provincii în guberniile din interiorul Rusiei, pe cele mai fecunde forțe culturale.

În numărul din 8 Iulie ziarul *Drug* din Kișinău, organ al *dreptei*, a publicat trei articole, referitoare la Arhiepiscopul de Kișinău Serafim Ciciagof, îndreptate împotriva părții sale de acțiune provocatoare. Ziarul desvăluie înaintea societății rusești acel document secret sau raport insinuant adresat de către acest Arhiepiscop guvernului rus, în care vorbea de necredința populațiunii moldovenești față de Monarh și de necesitatea de a expulza din Basarabia pe cele mai de seamă forțe culturale. Arhiepiscopul cerea chiar să se sporească forța armată și să se trimită detașamente pentru pedepsirea, fără a se ști însă a căror culpabili.

Predecesorul actualului Arhiepiscop de Kișinău, Vladimir, nu eră numai păstorul, ci adevăratul părinte sufletesc al turmei sale de credincioși moldoveni, a căror limbă o învățase. Și ar fi stat el mult în scaunul Kișinăului, dacă acesta n'ar fi avut în stăpânire acele bogate domenii care aduc arhierelui un venit de 30.000 ruble.

Actualul Arhiepiscop de Kișinău e lipsit de orice cultură teologică. El și-a făcut studiile în corpul Pajilor. În 1877—78, pe timpul războiului ruso-turc, edită pe lângă armata de operațiuni „Foaia Volantă Militară“, apoi fu luat adjutant al Marelui Duce Mihail Nicolaevici, trăind mai mult la Moscova, unde vindea bolnavilor „Apă de Moscova“ pe care o recomandă ca sfântă și cu putere vindecătoare. La început negustoria merse bine, dar după ce majoritatea publicului se convinse de înșelătoria și de corupțiunea morală a Colonelului Ciciagof, el căută să-și schimbe tunica ostășească cu rasa preoțească.

Comerțul cu apă de leac reapără și el pe piață.

După câțiva ani Sfinția Sa Părintele Ciciagof fu tuns călugăr, fu numit arhimandrit al cunoscutei mănăstiri a Noului Ierusalim, pe care o prădă tocmai cât trebuia.

Grație înrudirii sale cu șeful marelui cartier imperial, Generalul-Adj. Dediulin, și a intimității cu cabinetul Contesei Ignatief, la rândul-i, foarte intimă în sferele dela curte, Părintele Ciciagof fu dăruit în 1904 cu Eparhia Suhumsk în Gruzia; în 1905 fu transferat la cea dela Orlov, iar în 1908 în Eparhia Kișinăului în care descoperi pe separatiști. Din Kișinău fură îndepărtați doi învățați arhimandriți: Sebastian Vesti și Gurii Grosu, câțiva (învățători) profesori din seminar, inspectorul școalelor Ministerului Instrucțiunii Publice și alții. Guvernatorul Kișinăului, Haruzin, la numirea Arhiepiscopului Serafim în Kișinău ar fi trebuit să-și părăsească postul său, căci astfel ar fi meritat, întocmai ca și fostul Arhiepiscop Vladimir, dragostea preoțimeii basarabene. Spre norocul populațiunii din Basarabia Domnul Haruzin nu putu fi mânăjit prin nimic: el fu numit ajutor al Ministrului de Interne. Cunoscând credința populațiunii basarabene, el dădu pe față toate mașinațiunile intrigantului și ticălosului arhiepiscop Serafim și cu aceasta preveni exilarea în Rusia a celor mai de seamă bărbați din Moldova de dincoace de Prut. Din Petersburg Arhierul provocator fu sfătuit să-și ia un concediu de trei luni—până la 15 Octomvrie—după care îl vor chema în Sinodul Superior, în care va fi defăimătorul turmei sale și unde va lua parte până la vacanța vreunui bogat scaun.

Corabia statului rus e plină până peste urechi de streini (supuși ruși) (mai mult de $\frac{1}{3}$ din cifra totală a populațiunii) ceea ce înseamnă că trebuie să ne gândim nu la mistuirea lor în stomahul rusesc, ci la legături isvorite din dragostea și din dreptatea ce vom arăta față de fiecare din naționalități.

Actualmente vedem că tendința repulsivă și mișlească de rusificare e întreprinsă în provinciile marginase de către oamenii cei mai necinstiți, cei mai mulți dați afară din posturi din cauză că furau statul, din cauza venalității și beției: ei sunt aceia cari silesc pe provinciali să intre în vrăjmășie cu Rusia.

Astăzi mulțumită ideii lui Stolipin „Rusia a Rușilor“ inspirată lui de către cunoscutul Protoieru Vostorgov, patria noastră, la care priveau odinioară cu admirațiune toate popoarele Orientului ortodox, e pusă în imposibilitate de a participa la acțiunea ce se desfășoară în Peninsula Balcanică.

Gruzia, Basarabia, Finlanda și Polonia, când cu alipirea lor la Rusia fură înzestrate de către Autocrația ruși cu drepturi egale cu ale Rușilor și chiar cu alte câteva drepturi particulare, de cari se folosiră o bucată de vreme populațiunile acestor ținuturi.

Polonia se răsculă în două rânduri și de aceea i se răpi autonomia și multe din drepturile acordate. Dar ce au făcut oare Gruzinii, Moldovenii și Finlandezii împotriva Rusiei? Gruzinii au cooperat la supunerea Caucaziei, numele eroilor prinți și curteni gruzi umple o bună parte din istoria războaielor rusești. Mol-

dovenii nu numai că au luat parte la toate războaiele Rusiei cu Turcia, dar zeci de mii de vieți fură nimicite în luptele Rusiei cu Japonia, unde Moldovenii și Gruzinii muriră nu numai din pricina gloanțelor și tunurilor japoneze, ci și din cauza climatului aspru al Mancuriei, neprielnic oamenilor dela Sud. Finlandezii își arătară credința lor față de Rusia în 1854 și 1855, când nu permisera debarcarea transportului anglo-francez pe țărmurii Finlandei. În 1877—78 batalioanele de finlandezi luară parte în luptele Rușilor cu Turcii. Ei se bătură și suferiră paguba atâtor vieți pentru populațiunea bulgară streină lor și prin credință și prin sânge.

Mai rău decât toate naționalitățile se găesc în timpul de față Gruzinii și Moldovenii, cari îndură asupra funcționarilor civili și a preoțimei.

În Gruzia și Basarabia arhieriei ruși sunt oameni politici și instrumente de rusificare; populațiunea îi disprețuește și-i detestă. De curând 95 preoți din Eparhia Kișinăului au acuzat în „St. Petersburgskia Viedomosti“ pe arhipăstorul lor de diferite ticăloșii și corupțiuni, iar ziarul „Drug“ îl numește defăimător (delator) și provocator. Episcopul de Ismail, Zinovin, a fost demascat ca provocator și delator ordinar de către episcopul Gruzin David, iar ecsarhul rus din Gruzia, Inocențiu, chiar de desfrânare. Astfel dar sunt episcopii ruși din provinciile ortodoxe supuse. În ciuda domnilor rusificatori, Moldovenii și Gruzinii își apără cu tărie naționalitatea lor și sforțările necinstiților rusificatori se risipesc în vânt. Gruzinii și Moldovenii refuză de a pricepe pe funcționarul, pe judecătorul, pe preotul și arhierul rus, iar clasa inteligentă, care cunoaște limba rusă, în societate nu vrea să vorbească rusește.

Nu de multă vreme, un publicist dela „Novoje Vremia“, M. O. Menșikov, a publicat un articol referitor la o alianță Austro-Română îndreptată contra Rusiei. Ca naționalist înflăcărat, el, de sigur, n'a pronunțat cuvântul, pentru care România, totdeauna prietenă Rusiei, a trecut în tabăra dușmană. De sigur, cea mai mare parte a societății culte rusești înțelege și nu admite răpirea Basarabiei nici în 1812 nici în 1878.

Rusia a salutat cu satisfacțiune unirea Italiei, a înlesnit prin păstrarea neutralității sale înjghebură unirii Germaniei. De ce dar ar căută ea să împiedice și să dușmănească unirea popoarelor: român, grec, sârb și bulgar? Dacă Rusia, n'ar fi răpit Basarabia, nici Austria n'ar fi îndrăznit să anexeze Bosnia și Herzegovina. Politica națională rusească e tot atât de dușmănoasă intereselor poporului român, cât și intereselor Grecilor și Sârbilor. Ea nu se dă înapoi dela ideea de a lăsa Austriei toată partea nordică a Peninsulei Balcanice împreună cu Valahia, pentru a-i rămâne ei Moldova cu Dobrogea, Bosforul și Dardanelele, după care nu-i va fi greu să transforme și Bulgaria, liberată de dânsa, în două gubernii rusești: de dincolo de Dunăre și de dincolo de Balcani. Atâta timp cât Românii nu vor răscumpără cu prețul sângelui Basarabia, iar Sârbii Bosnia și Herzegovina, ei își vor aminti de Rusia, de naționaliști și panslaviști.

România, pentru păstrarea existenței sale, a intrat în alianța austro-germană și în acest caz toată vina cade asupra Rusiei care a împins-o în lagărul adversar ei.

România ar fi consimțit cu dragă inimă la alianța cu Rusia, dacă aceasta din urmă ar fi înscris în programul său liberarea Slavilor, Grecilor și Românilor. Rusia și-ar fi recăpătat teritoriile din Galiția și Icaria, partea Bucovinei populată cu Ruși,—iar România și-ar fi realipit provinciile locuite de români: Basarabia (fără județul Hotinului, populat cu Maloruși), Bucovina, Transilvania, Banatul și celelalte.

Dacă se cercetează istoria rusă se ajunge la convingerea că politica rusească este cea mai tiranică, căci plătește binele prin rău. De câte ori n'au fost amăgiți de către Rusia Grecii și aruncați de către Ecaterina II și Alexandru I în mâinile Turcilor pentru a fi apoi măcelăriți cu sutele. Jugul administrativ și bisericesc stăpânește popoare neînrudite cu cel rusec, cum sunt Moldovenii și Gruzinii. Nici în Kișinău, nici în Tiflis nu există instituțiuni de cultură superioară și cele mai de seamă forțe culturale ale Moldovenilor și Gruzinilor nu-și pot găsi adăpost în patria lor.

Societatea rusă începe a înțelege unde duc Rusia naționalității ei, cari actualmente stau sub scutul guvernului. De curând în presă li s'a pus botnița. Li s'a interzis de a mai scrie în chestiunile referitoare la Gruzia, Basarabia, armată și flotă.

Ticăloșia și activitatea rusificatorilor trebuiesc ascunse publicului fiindcă se tem de lumină. Totul se precipită spre ruina monarhiei alcătuită acum o mie de ani, și a cărei glaș a rămas astăzi izolat în mijlocul Europei. Au fost însă timpuri când cei mai însemnați bărbați ai Rusiei, oameni cari se sacrificau pentru idei, apostoli ai dreptății și ai iubirei, îi dădeau acesteia sfatul să libereze de sub jugul austro-maghiar pe Greci, Români, Sârbi și Bulgari, pe cari apoi să-i atragă la alianța cu Rusia. Popoarele balcanice: Grecii (6 milioane), Românii (12 milioane), Sârbo-Croații (9 milioane) și Bulgarii (5 milioane) ar fi fost zăgăzurile Rusiei și Europa ar fi fost nevoită să țină seamă de dânsii.

Multe păcate apasă conștiința Rusiei și în loc ca ea să se pocăiască înapoind naționalităților streine libertatea, egalându-le în drepturi cu Rușii, sădind în sufletul lor încrederea, ea caută să-i subjuge și mai mult, îndârjindu-și acele sale veninoase mai ales asupra Gruzinilor și Moldovenilor, câștigându-și simpatiile Armenilor și cântând în struna sectanților și celor de altă lege.

În Duma a patra, care se va deschide în curând, guvernul visează să introducă pe sârmanii lui naționaliști intelectuali, progenitură a infernului, propovăduitori ai silniciei și discordiei între oameni, visează de asemenea să lăsa locuri în' Dumă la 20 arhieriei, 200 ierei nou sosiți, cari și-au lăsat păstoria pentru haina de deputat. Fără voia noastră trebuie să ni se roșească obrazul de rușinea constituționalismului rusec. Va mai putea fi oare vorba aci de liberarea popoarelor balcanice pe cari noi, cu toate valurile de sânge văr-

sate pentru liberarea lor, le oferim Austriei, care simte slăbiciunea lor?

Una din două rămâne: sau să ne luptăm pentru libertatea celor înrudiți sufletește cu noi și pentru sângele fraților, sau să ne încăerăm cu toate naționalitățile și neamurile cari populează Rusia și să declaram ca separatiști chiar pe Maloruși și Bieloruși (Rușii albi).

N. Durnowo

după manuscrisul rus, în românește de Lt Cezar Sfat

ROMÂNIA ȘI TENDINȚELE NAȚIONALE BULGARE

E sigur că propunerea Berchtold nu are de ce să urmărească realizarea revendicărilor naționale din Balcani, căci satisfacerea năzuințelor Bulgarilor, Sârbilor și Muntenegrenilor ar putea să provoace o repercusiune în imperiul austriac, imperiul tuturor naționalităților.

Vizita apoi, a Contelui Berchtold la Sinaia, date fiind legăturile oficialității române cu Austro-Ungaria, nu putea să aibă ca rezultat decât hotărârea României la... păstrarea *statu-lui-quo*, mult dorit de Austria, în Balcani.

E vorba: României îi convine această politică față cu interesele și năzuințele sale?

Partizanii acestei politici au răspândit temerea că realizarea tendințelor naționale bulgare, adică dobândirea autonomiei Macedoniei sau alipirea acesteia la Bulgaria, ar da o preponderență Bulgariei în Balcani, deși o scădere pentru România, căreia îi va urma un eventual atac din partea Bulgarilor cari formulează pretențiuni pentru Dobrogea.

Mai întâi, trebuie limpezită chestiunea că prin realizarea idealului național bulgar, nu se poate înțelege luarea Dobrogei dela Români, căci pentru ca Bulgarii, sau oricare alt popor cu tendințe naționale, să aibă un drept național legitim asupra unei provincii, trebuie ca istoria, numărul și ceea ce acel popor a făcut în curs de veacuri în provincia respectivă, să-i consacre acel drept în așa chip că orice considerațiune, de forță chiar, să cedeze față de starea de fapt.

Or, Bulgarii nu sunt cătuși de puțin în situațiunea aceasta în Dobrogea. Cei mai mulți sunt stabiliți acolo după războiul de independență dela 1877; iar istoricește, Dobrogea aparține Românilor nu numai din timpul lui Mircea cel Bătrân, dar încă din timpurile Daciei și colonizării acesteia. Lucrările în sfârșit, cheltuelile și interesele economice care leagă Regatul român de Dobrogea, o face pentru totdeauna nedespărțită de dânsul.

Apoi, se vor găsi în Bulgaria capete care să înțeleagă că vecinătatea imediată a Rusiei în loc să-i fie de vreun folos, după cum diplomația rusească a făcut pe mulți naivi să creadă astfel,—îi va periclita existența.

Bulgarii pot avea așa dar un ideal național de realizat în Macedonia, dar niciodată în Dobrogea. Și chiar

în Macedonia nu pot avea pretențiuni decât pentru ținuturile în cari au majoritatea, căci Sârbii, Grecii, Aromânii și Turcii au cu drept cuvânt și ei pretențiunile lor. De aci decurge pentru Bulgari dificultatea realizării năzuinței lor de expansiune teritorială în Macedonia, căci au de luptat nu numai cu Turcii, dar cu toate statele cari au conaționali acolo. Acordul care se spune că s'a încheiat între Bulgaria, Grecia, Serbia și Muntenegrul, în această privință, nu poate să rezolve chestiunea sub raportul aspirațiilor naționale ale fiecăruia din aceste state.

Să admitem însă, hipotetic, că Bulgaria ar reuși vreodată să înfrângă aceste dificultăți. Sporirea oare a teritoriului bulgar cu o porțiune din Macedonia, va determina ea preponderența Bulgariei în Balcani, și punerea noastră, a Românilor, în stare de inferioritate?

Toată eroarea acestei temeri provine din sugerarea unei considerațiuni greșite: aceea de a pune pe Români din Regat *singuri*, în afară de idealul lor național, față de Bulgarii uniți cu cei din Macedonia.

Intr'adevăr, Români din Regat nu pot fi considerați singuri în calculele de desăvârșirea idealului național al vecinilor bulgari, căci dacă evoluția împune ca Bulgaria să-și extindă teritoriul său acolo unde conaționalii sunt în condițiunile caracteristice, de ce să uităm că aceiași evoluție împinge fatal și pe Români la aceiași situație; că prin urmare dacă Bulgaria mărită cu o parte din Macedonia ar putea schimba în favoarea sa echilibrul, de ce să nu se considere și România sub raportul idealului său național, căci atâtea milioane de Români din jurul Regatului român, sunt în măsură să alcătuiască un popor care să reziste nu numai Bulgariei sporită cu Macedonia, dar oricărei puteri vecine.

Iată dar o enormitate:

Noi, Români, să ne punem în calea Bulgarilor când aceștia vor să grăbească cursul istoriei întru realizarea a ceea ce li se cuvine, de teamă că aceștia să nu devină mai puternici decât noi; fără să vedem că prin aceasta renunțăm sau ne opunem unei evoluțiuni firești în alcătuirea statelor moderne pe baze naționale, care ne-ar da și nouă ce este al nostru și ne-ar face astfel de atâtea ori mai puternici decât Bulgarii!

Noi n'avem decât să învățăm ceva dela națiunile —cum e azi cea bulgărească, care grăbesc mersul acestei evoluții.

Dar se va observa că e greu să realizăm ceea ce năzuim. De ce însă nu este greu și pentru Bulgari ceea ce năzuiesc ei? N'au și Bulgarii de luptat cu atâtea dificultăți? Bulgarii însă trebuie să o recunoaștem, au făcut mai mult decât noi în această privință. În primul rând și-au statornicit chipul înfăptuirii idealului lor, la care au aderat toți, cu mijc cu mare, și pentru care luptă fără preget. Ideea lor de realizare a autonomiei Macedoniei, care într'o zi să se alipească de Bulgaria, constituie țelul determinat pentru care Macedonia se frământă de atâtea ani.

Noi, Români, nu am formulat nici un plan de rea-

lizare a necesităților istorice naționale; ba din potrivă, ne uităm urît la vecinii cari se sbat în lupta acestei realizări.

Avem Ligă Culturală, a cărei necesitate nimeni nu o tăgăduște. Iși are rostul său. Avem naționaliști; dar dacă veți întrebă pe vre-unul din ei cum concretizează idealul nostru național și cum luptă în afară de mijloacele culturale,—și acestea slabe de altfel, încurajate mai mult de Românii din afară,—nu va putea formula nimic precis, căci nimic nu este hotărît.

Care este planul naționaliștilor noștri pe temeul căruia luptă pentru ca împrejurări favorabile să nu ne surprindă, sau, mai bine, pentru a creia cu vremea aceste împrejurări de care apoi să profităm? Se spune că am pierdut ocaziuni frumoase cari ar fi fost în măsură să ni-l pună la dispoziție de-a gata.

E adevărat că nu se poate scrie în vileag orice. Dar totuși nu s'a simțit nimic până acum. Nimic nu se vede. În schimb, dăm toată vina pe Rege, uitând că în primul rând noi nu ne-am înțeles și hotărât cu nimic asupra acestei concepții a cărei realizare poporul întreg să o ceară apoi Suveranului, după cum fac azi Bulgarii.

N. Ștefănescu-Iacint

CULTURALE

CAMPANIA ÎN FAVOAREA CLASICISMULUI ÎN FRANȚA¹⁾

De cel mai mare interes este broșura *Les humanités et les ingénieurs* (Ed. A. Fayard, 1912) datorită lui Henry Le Chatelier, unul din cei mai distinși oameni de știință francezi ale cărui păreri fac autoritate în lumea industrială atât în Franța cât și în străinătate. Conținutul ei a apărut mai întâiu în formă de articol în *La Revue Scientifique* (No. 21, Octombrie, 1911, p. 513—520).¹⁾

Le Chatelier ne explică la început care a fost cauza intervenției inginerilor în lupta pentru reînțegrarea studiilor clasice în școlile franceze.

«Acum trei ani, scrie d-sa, Andre Pelletan, sub-director al școlii de mine, atrăgea atențiunea consiliului acestei școli asupra inconvenientului recrutării obicinuite a candidaților printre elevii cei mai bătrâni ai «clasei de matematici speciale». Primul an de «matematici», ziceă dânsul, este cu siguranță profitabil; aceasta e îndoelnic pentru al doilea; pentru al treilea este vătămător fără exagerare (franchement nuisible), și pentru al patrulea conduce la abrutizare desăvârșită». Profesorii școlii recunoscând în unanimitate inconvenientele foarte grave ale programelor, «cerură ministrului să micșoreze cu un an limita vârstei, în speranța de a suprima astfel, cel puțin unul din cei patru ani obicinuiți de matematici speciale».

«Spre surprinderea generală însă, Consiliul de Stat, consultat, făcu o opozițiune absolută. Ideea era excelentă, recunoștea el, totuși nu se putea autoriza punerea ei în execuțiune, de teamă că va aduce un prejudiciu celorlalte școli».

Ce se întâmplă însă? Școala politehnică intervine la rândul ei cerând aceiași reformă.

Demersurile și formalitățile au durat doi ani. Discutându-se chestiunea s'a observat că măsura proiectată n'ar avea alt rezultat, decât să reducă timpul preparațiunii pentru examene; căci candidații incorrigibili s'ar fi grăbit să isprăvească cu un an mai de grabă studiile lor literare. „Consiliul de perfecționare“ al Școlii Politehnice, temându-se de o astfel de consecință, propuse să se mărească avantajele acordate candidaților cari posedă bacalaureate literare. Aceasta n'ar fi făcut decât să se continue vechea tradițiune... Ministrul de războiu însă refuză să acorde micșorarea de limită a vârstei; ba încă, nemulțumindu-se de a respinge noile avantaje cerute pentru bacalaureații literați, dânsul suprimă încă și pe cele de cari ei se bucurau mai înainte. Aceasta provocă o uimire generală. Consiliul societății Amicilor Școlii Politehnice decise să se adreseze o protestare foarte energică ministrului... Această societate întemeiată din inițiativa d-lui Blondel și alcătuită de mari industriali, de înalți funcționari din administrațiile statului, de membri ai Institutului, de ofițeri superiori, de senatori, de deputați, se dezinteresase până atunci de toate chestiunile relative la învățământul secundar¹⁾. Ea se atașase la organizația solidă a școlii politehnice. De data asta însă o intervențiune eră necesară.

«Mai mulți membri din consiliul acestei societăți, cari ocupă situațiuni însemnate în industrie și întrebuințează sub ordinele lor mulți ingineri tineri ieșiți din școlile tehnice, au fost în chip particular mișcați de hotărârile luate de ministerul de război. Diferite grupări industriale: *Le Comité des Forges, Le Comité des Houillères, Le Société d'Encouragement à l'Industrie Nationale*, ingineri, comercianți și financieri, schimbă vederi în această privință. Toți se arătară de o potrivă convingși de însemnătatea culturii clasice pentru formațiunea unor oameni destinați să ocupe situațiuni înalte în industrie și în afaceri».

«În această luptă e imposibil să se opue cultura științifică, culturii literare, căci autorii acestei agitații se preocupau mai ales, cerând respectarea vechei culturi clasice, să întărească cultura științifică a tinerilor cari se prepară pentru școlile tehnice, de unde ei ieșiți au ieșit. Aceste două culturi nu sunt în spiritul lor, opuse, din potrivă ele sunt două discipline, cari trebuie să se ajute în chip mutual».

«Un curent paralel s'a dezvoltat în centrele literare, și aceste două râuri alcătuiesc astăzi unite un mare fluviu».

Acesta e istoricul chestiunii.

Intr'un al doilea capitol: *Pentru ce inginerii apără cultura clasică*, (pag. 10—11), Le Chatelier explică simpatia neprevăzută a inginerilor pentru vechea cultură antică. Cei mai mulți dintre ei au întâlnit în cursul carierii lor, funcționari, elevi și chiar colaboratori ieșiți din învățământul modern, lipsiți de orice aptitudine profesională, cu toate studiile multiple științifice, cu toate succesele remarcabile la examene. Pentru a explica aceasta, unii invoacă inaptitudinea de a scrie corect franțuzește; alții neînțelegerea ideilor generale; alții lipsa judecății și a tactului; alții incapacitatea de a discuta cauzele erorii unei experiențe, etc. Aceste sunt diferitele manifestațiuni ale unei formațiuni intelectuale insufi-

1) *Noua Revistă Română*, no 17 vol. XII.

ciente. Iată sentimentul directiv al întregii campanii dusă în favoarea culturii clasice“.

«Oamenii practici pun mare preț, din punctul de vedere al reușitei în afaceri, pe activitate, judecată, bun simț, idei generale, etc. Acesta este un fapt ignorat de comisiunile de învățământ, ai căror membri, străini cu desăvârșire de comerț și de industrie, sunt scuzabili că nu cunosc aceste treburi».

«Dar se va obiectă, vechiul învățământ clasic, adică învățământul actual greco-latin (Secția A), pare mai mult îndreptat spre cunoștința limbilor moarte decât spre formațiunea intelectuală. Pentru a răspunde acestei obiecțiuni nu e nevoie să întreprindem lungi dizertațiuni; e destul să invocăm lecțiile experienței. Acest învățământ a format vreme îndelungată toată elita societății franceze; Franța datorește elevilor lui toată gloria sa în domeniul literelor, al artelor, al științelor și al industriei. Aceasta ne obligă să recunoaștem că acest învățământ e o uneltă foarte bună, când vedem cum a format spiritul unor mari savanți ca Lavoisier, Cuvier, Fresnel, Elie de Beaumont, Pasteur, etc. Pe de altă parte perfecționarea acestei unelte reprezintă veacuri de eforturi acumulate de profesori, de gânditori, de scriitori, dintre cari mulți au fost genii. Și vin astăzi unii să pretindă, fără nici o probă directă, că acest instrument nu poate să continue a da aceleași servicii, că trebuie să fie aruncat la magazia obiectelor demodate, fără chiar să se încerce o ameliorare!».

«Nimeni, totuși, nu gândește să atribuie acestei moșteniri a trecutului o perfecțiune imuabilă; învățământul clasic, ca orice lucru, este de sigur perfectabil; el evaluează de altfel în mod constant».

O obiecțiune a adversarilor culturii clasice este următoarea:

«Odată cu marile progrese ale industriei, cu mașina cu vapori, cu telegraful, cu automobilul, nu mai e cu puțință să se continue, ca altă dată, a cumula cultura curat literară cu cultura științifică modernă»....

«Aici se face o confuziune absolută. Descoperirile industriale pot, în adevăr, complica învățămintele profesionale, dar ele n'au a face cu cultura inteligenței. Spiritul oamenilor nu s'a schimbat de mii de ani încoace; facultățile au rămas aceleaș — deci trebuie să ramână aceleaș metodele de cultură. Astăzi, nu mai mult decât în timpul lui Socrate, locomotiva n'a devenit un organ al creierului. Nu trebuie să confundăm domenii cu desăvârșire diferite. Euclide raționă așa cum pretindem s'o facă tinerii noștri geometri, iar Aristot observă mai bine decât mulți medici moderni. Fiii noștri vor putea aplica inteligența lor la obiecte noi. Aceasta nu schimbă cu nimic formațiunea intelectuală, pe care trebuie să ne silim a le-o da. Să nu confundăm cultura intelectuală cu învățarea unui meșteșug. Industrialii și savanții par astăzi că vreau în unanimitate să lupte împotriva unei astfel de erezii».

Continuându-și mai departe raționamentul, autorul examinează ideile apărătorilor învățământului modern, cari pretind că studiul limbilor vii și al științelor constituie o disciplină echivalentă cu cea a limbilor clasice. „Aceasta este, zice d-sa, o discuțiune curat academică; ea n'are nimic aface cu problema propusă aici. Învățământul modern nu este decât exclusiv utilitar, el țintește a da spiritului cunoștințe utile pentru viață“. El nu este decât un învățământ în chip esențial profesional, o formă a învățământului superior.

În capitolul următor Le Chatelier se întreabă: „Învățământul modern va putea oare să asigure o adevărată cultură intelectuală?“

La această chestiune dânsul atrage mai întâi din nou atențiunea că:

«Umanitățile reprezintă o muncă de mai multe secole. Din evul mediu învățământul clasic secundar n'a avut o altă preocupățiune decât formațiunea intelectuală. Niciodată un profe-

sor n'a pretins dela elevii săi să studieze pe Cicerone ca să învețe pe niște viitori avocați perorațiuni ingenioase, nici operele lui Corneille pentru a formă autori dramatici. Din po-trivă, științele și limbile vii au d'în norocirea sau din nenorocirea lor o astfel de utilitate practică, încât nimeni nu s'a gândit să le predea într'un alt scop decât pentru a trage un folos din utilitatea lor. Dacă dar acum se pretinde să întrebuițeze acest învățământ ca instrument de cultură, trebuie atunci să se facă tabula rasa de trecut; totul va trebui edificat pe noi baze».

Inginerii reproșează în general învățământului modern, afară de obiecțiunile teoretice, altele de ordin mai material.

«Ei declară că acest învățământ, în ciuda celor ce l-au instituit, a devenit un învățământ de a doua mână (enseignement de seconde zone). El e un fel de canalizare pentru mediocritățile cari nu sunt bune nici pentru cultura fină, înaltă literară clasică, nici pentru cea științifică. Această situațiune este astăzi în mod oficial acceptată. Dd. Ribot și Steeg au insistat la tribuna senatului asupra avantajelor acestui învățământ modern, care debarasează mediocritățile dela ciclul studiilor clasice».

Totuși s'a făcut prin aceasta o mare nedreptate: căci prin regulamentele noi se oferă acestor mediocrități un *bacalaureat cu rabat* (baccalauréat au rabais), dându-li-se avantaje egale cu cei ce posedă bacalaureatul clasic.

Din această pricină cei mai mulți dintre tineri se înscriu la secțiunea modernă.

Imprejurarea aceasta a dat naștere și unor scene comice.

Ministrul afirmând la tribuna senatului egalitatea programelor secțiunii moderne, cu latinește, cu cele ale secțiunii clasice, un profesor îndrăzneț a voit să dovedească exactitatea acestei afirmațiuni la un examen de bacalaureat. „Din moment ce se declară. și-a zis dânsul, că cei dela modern sunt egali în știință celor dela clasic, n'am decât să le dau aceeaș versiune“.

Ce se întâmplă însă? Versiunea părănd peste puterile lor, candidații „cu oarecare aparență de dreptate, văzură în această măsură o lipsă de bună credință; ei sparseră atunci geamurile și erau cât p'aci să omoare cu pietre pe ușierii Sorbonei“. Și Le Chatelier adaugă ironic: „aceste nu sunt pentru industrialii recomandațiuni prea ispititoare în favoarea învățământului modern“.

În sfârșit școlile științifice moderne și tehnice mai fac încă o învinuire învățământului modern. Ele zic că acesta nu-i decât un fel de „bucakesală“ (chou-fage), în care mediocritatea poate să triumfe împotriva inteligenței și a meritului.

Mai departe autorul tratează chestiunea reformelor.

El cere menținerea învățământului modern alături de cel clasic cu condițiunea ca să se declare valoarea lor neegală: primul ca formând „a doua zonă“, al doilea alcătuind prima zonă“. Să se acorde de asemenea avantajii mai mari bacalaureatului clasic, căruia să i se restituie partea științifică care i s'a răpit. Învățământul de a doua zonă ar putea fi asemuitor primului, dar cu programe mai puțin încărcate.

Se va lăsa totuși posibilitatea elevilor ca, în urma unei pregătiri, să treacă la prima zonă.

Partea științifică a învățământului clasic va trebui să cuprindă: matematicile, fizica, chimia, botanica, geologia, geografia. Se va da o mare atenție experiențelor și manipulărilor mașinilor de laborator.

În sfârșit reforma trebuie să se facă spre a ușura spiritelor de valoare și „numai acestora“, accesul la situațiunile sociale cele mai înalte. Pentru atingerea acestui scop, trebuie să dăm tuturor acelor cari merită aceasta, aceeași educație. Nu trebuie să ne mulțumim a da unora un învățământ de un grad inferior.

Doctorul Grasset, profesor la Facultatea de Medicină din Montpellier și asociat național al Academiei de Medicină din Paris, în broșura sa *Les humanités et les médecins*, (Ed. A. Fayard, 1912) tratează chestiunea clasicismului din punctul de vedere al foloaselor ce studiile medicale așteaptă dela acest învățământ.

D-sa discutând legea din 1902 și avantajele ce dă unei categorii de studenți, se ridică împotriva ei. Unele dispozițiuni ministeriale posterioare acestei legi au agravat situațiunea, permițând intrarea în facultatea de medicină chiar a tinerilor cari nu posedă decât certificate emanate dela școli normale, dela școala politehnică ba chiar și a celor cari au gradul de controlor de mine, de conductor de poduri și șosele, etc.!

Prin urmare, zice Grasset, astăzi se permite unui tânăr care n'are o educațiune clasică, literară și filozofică, să urmeze studiile medicale.

«Această stare de lucruri e bună sau nu? Este oare de dorit ca, pentru formațiunea de medici, și prin urmare pentru creațiunea unui bun corp medical, să se continue a nu se cere studii literare și filozofice serioase la intrarea în facultățile de medicină? Cred, că nu numai menținerea acestui regulament nu este de dorit, dar că aceasta constituie un adevărat pericol pentru viitorul medicinei franceze și prin urmare un pericol grav pentru societatea franceză».

Mai departe autorul arată ce sens trebuie să dăm cuvântului *umanități*.

«Când voesc să încerc, zice d-sa, a demonstra că pentru a deveni cineva un bun medic, trebuie să fi făcut umanitățile, nu voesc să zic că un bun medic trebuie să fie un umanist în sensul vechiu al cuvântului... Dela veacul al XVI-lea, studiul umanismului n'a păstrat acest caracter și această însemnătate, decât pentru filologi, adică pentru o categorie de savanți specialiști (latinști, eliniști și ebraizanti). În afară de acești umanști, umanitățile au rămas ca un «mijloc» de înaltă cultură generală, un mijloc de educație completă; ele constituie studiul literaturii vechi, al sufletului vechiu, atât de necesar pentru înțelegerea sufletului modern și pentru studiul literaturilor în general... În studiul umanităților cuprind și filozofia»

«Astfel înțeleasă chestiunea, ea nu mai poate fi restrânsă numai la limba greacă și latină. De sigur că studiul acestor limbi moarte este un element însemnat pentru obținerea acestei înalte educațiuni literare clasice.

Grasset arată apoi avantajele și inconvenientele *educațiunii utilitare* și a *educațiunii neutilitare*.

«Partizanii primului sistem zic cu multă logică: viitorii medici vor utiliza imediat cunoștințele complete în științe și în limbi vii. Partizanii celui de-al doilea sistem zic, din potrivă, nu cu mai puțină logică: un tânăr nu va deveni un bun medic, decât dacă s'a preparat pentru studiile medicale printr-o bună cultură literară și filozofică anterioară».

«Cu alte cuvinte, educațiunea utilitară este aceea care dă *cunoștinți imediat și direct utilizabile*; educațiunea neutilitară este aceea care dă *cunoștinți nu imediat și direct utilizabile*. Rămâne a se ști, care din aceste două sisteme este în definitiv, *cel mai util viitorului medic*».

În capitolul următor Grasset arată că medicina este o știință și o artă „științifică“ sau o știință aplicată. Toți medicii trebuie să fie laolaltă savanți și practicieni. Pentru aceasta, educațiunea literară, greacă și latină sunt necesare.

«Medicul nu este un domn, care schimbă ordonanțele sale pentru onor. El este un om care studiază și trebuie să cunoască viața omenească în toate amănunțele evoluțiunii sale, în stare de sănătate și în stare de boală. Medicul este *biologul omenesc*».

Grasset, ca și Poincaré, arată marele folos, marea necesitate a umanităților pentru formațiunea viitorilor savanți:

«Emile Faguet recunoaște, scrie autorul, că unul din principalele avantaje ale culturii literare este că formează un spirit just. Care este oare profesiunea în care spiritul just este mai necesar ca în profesiunea medicală?»

Autorul mai citează un pasagiu din discursul ținut de doctorul Léon Labbé înaintea Senatului, la 3 Iulie 1911.

«Eri, cei mai mari savanți, cei înaintea cărora fiecare trebuie să se incline, oameni ca Pasteur și Claude Bernard, vedeau în studiile clasice izvorul ideilor generale și recunoșteau, după vorba marelui nostru Berthelot, că înalta cultură a spiritului, datorită culturii clasice, este necesară pentru urmărirea lucrărilor lor». Președintele Ligei pentru cultura franceză a zis, că singurul mijloc pentru a reconstitui un suflet unic în Franța, este studiul umanităților. Medicul este în primul rând printre educatorii și formatorii acestui suflet francez. Rolul și influența medicului asupra societății, asupra organizațiunii sociale, merg pe fiște care zi mărimdu-se».

Despre necesitatea absolută a studiilor clasice în liceu, Grasset reamintește părerea lui Liebig, pe care Léon Labbé a citat-o înaintea senatului, despre decepțiunea ce a avut acest mare savant german văzând slabele rezultate aduse de liceele reale din Germania, dela cari se așteptă atât de mult.

Deasemenea *Medical-ul Concil* din Londra, tratând chestiunea, emite dorința, ca pentru formațiunea medicului să se ceară neapărat studiile clasice.

«Acum un an profesorul His din Berlin, succedând la catedra de clinică medicală a ilustrului său profesor Leyden, consacră întreaga sa lecțiune de deschidere pentru a dovedi necesitatea absolută, pentru cine voește să abordeze cu folos studiile medicale, a unei culturi generale de primul ordin».

În sfârșit Grasset face istoricul manifestațiunilor produse în Franța în corpul medical în favoarea studiilor clasice și arată folosul limbei grecești și latine pentru formațiunea ante-medicală.

În această ordine de idei d-sa răspunde atacurilor deja vechi ale lui Gustave Le Bon din cunoscuta sa carte *Psychologie de l'éducation*.

Erorile pe care le pune Le Bon pe seama „prejudecăților latine“ sunt *erori de metodă*.

La critica adusă, că din educațiunea greco-latină nu rămâne nimic, Grasset răspunde: rămâne ceva și acest ceva e suficient ca tinerii să înțeleagă o mare parte din cuvintele întrebuințate în limbajul medical și cari sunt grecești și latinești. Ele ușurează priceperea altor cuvinte și ajută mai ales memoria.

Apoi mai trebuie să socotim, că un oarecare număr de farmacopee sunt scrise în latinește. Puneți pe un tânăr care a făcut realul să le consulte!...

Gustave le Bon crede, că chestiunea menținerii culturii greco-latine „a intrat în faza sentimentală, în care rațiunea nu mai intervine.“ Jules Lemaitre de asemenea a declarat mai de mult, că nu literaturile greacă și latină i-au format inima și spiritul.¹⁾ El însă se înșală!

«Pentru formațiunea acestui spirit minunat, a acestui suflet atât de francez, a acestui filozof atât de fin și a acestui analist atât de pătrunzător, îmi permit să cred, zice Grasset, că educațiunea greco-latină a jucat un rol și un rol însemnat.»²⁾

Grasset mai întâmpină o critică cunoscută a lui Gustave Le Bon despre abuzul ce se făcea cu memoria și cu metoda mnemotehnică.

«Educațiunea, zice Le Bon, este arta de a face să treacă conștientul în inconștient, de a se dezvoltă conștientul, și de a-l forma pentru a-l face să lucreze prin el însuși când va ajunge în învățământul superior». «Ei bine, răspunde Grasset, toamai acestei educațiuni a neuronilor psihici superiori este indispensabil învățământul literar (greco-latin, în același timp cu cel francez). Pentru ca să judecăm valoarea unei educațiuni, nu trebuie să dozăm și să măsurăm cantitatea lucrurilor învățate copilului, și cari, dacă le reține, îi vor fi utile mai târziu (ca științele și limbile vii); trebuie să apreciem valoarea educativă de ceea ce îl învățăm, adică influența pe care o va avea acest învățământ asupra dezvoltării personale și a producțiunii ulterioare a centrilor săi psihici superiori».

«Ideea de valoare educativă a unui învățământ nu este dar o idee mistică sau comică, de care trebuie cineva să rădă sau să dea din umeri. Ea este o idee științifică, bazată pe analiza psihofiziologică a creierului copilului».

«Priu urmare putem relua în chip serios și menține, în ciuda persiflărilor și a discuțiunilor, această teză: *învățământul limbilor greacă și latină nu trebuie să fie apreciat după cantitatea de latină sau de greacă care rămâne în memoria copilului; et trebuie apreciat după valoarea lui educativă*».

Acestea sunt în rezumat ideile lui Grasset, tratate în prima jumătate a broșurei sale. În capitolele următoare el arată însemnătatea filozofiei pentru medici, chestiune, care iese din discuțiunea valorii studiului limbilor clasice.

Aceste trei lucrări ale învățaților francezi de care ne-am ocupat în articolul de față, sunt după cum se vede o energică protestare împotriva programelor din 1902 — asemănătoare în general cu ale noastre actualmente în vigoare — împotriva spiritului mercantil, care suflă în învățământul secundar de astăzi. Acest spirit va zdrobi cu încetul orice avânt pentru studiile desinteresate, cari alcătuiesc caracterul esențial și fundamental al științei.

O. Tafrali

1) Se știe că Jules Lemaitre a revenit acum în urmă asupra acestei păreri, declarându-se partizan al studiilor clasice.

2) De aceeași părere este și Victor Giraud: *Revue des Deux Mondes*, 1 Aprilie 1912.

CRONICA TEATRALA

Deschiderea Stagiunii Teatrului Național. „Săptămâna Caragiale“.

Ca un pios omagiu adus memoriei celui mai mare dramaturg și prozator al nostru, Teatrul Național a consacrat întreaga săptămână de deschidere a stagiunii operii lui Caragiale. Gândul direcției merită toată lauda, păcat numai că a trebuit să așteptăm moartea maestrului pentru a vedea reprezentată în întregime opera lui dramatică. Stagiunea s'a deschis cu *D'ale Carnavalului și Conu Leonida față cu Reacțiunea*, apoi au urmat *Scrisoarea pierdută*, *O noapte furtunoasă*, *Năpasta*. În dorința de a face ciclul cât mai complet, direcția a vroit să reprezinte și o lucrare uitată, o simplă localizare pe cât se spune, pe care maestrul a publicat-o cândva, dar pe care n'a ținut niciodată să o reprezinte. Această aproape dezavuată *Soacră*, care nu adaugă nimic la gloria lui Caragiale, a dat prilejul câtorva actori tineri ai Teatrului să-și arate verva și vioiciunea. Într'altă seară un actor de talent a spus monologul *Întâi Aprilie*.

Acum când vedem jucată în întregime opera dramatică a lui Caragiale ni se întărește și mai mult convingerea despre însemnătatea și durabilitatea ei. Spuneau unii oameni cu vederi strâmte, pe vremea când piesele lui Caragiale nu se mai jucau (ceea ce nu împiedică să fie citite și recitite, ba chiar și studiate în școli), că însemnătatea lor a fost pur locală și de moment, că în cel mai bun caz generațiile viitoare au să se intereseze de ele ca de un document istoric al unei anume epoci din dezvoltarea noastră politică și socială, iar tipurile zugrăvite într'insele au să dispară odată cu vremurile în care au apărut și că într'un viitor apropiat, când se va fi uitat și de garda civică și de discuțiile asupra revizuirii Constituției și de pseudo-liberalismul „republican“, nimeni nu va mai pricepe pe Cațavencu și Farfuridi, pe Jupân Dumitrache și pe Ipingescu, care vor apărea ca niște fosile, ca mărturiile șterse ale unor vremuri de mult apuse. Părerea aceasta denotă o vădită lipsă de pricepere literară. Un semn oarecum exterior, care arată cât e de greșită părerea, putea să fie văzut în succesul cu care a fost primită, în anii din urmă, reluarea uneia sau alteia din piese, în sălile veșnic pline, în veselie sănătoasă și entuziasmul curat al publicului, în edițiile cari se succedau ale operei. Deși au trecut aproape treizeci de ani dela apariția lor și multe din lucrurile și situațiile despre care eră vorba într'insele s'au schimbat, cel puțin în înfățișarea lor exterioară, piesele lui Caragiale păstrează în ochii publicului tinerețea nevestejită a operelor durabile. Publicul nostru, care gustă neobosit piesele lui Caragiale, simte de sigur, când mai vag când mai clar, în tot cazul mult mai bine ca unii critici, că la spațele încurcării ce rezultă din pierderea unei scrisori de dragoste, or dedesubtul spaimelor și teoriilor lui Conu Leonida, or aventurilor amoroase ale Vetei și Ziței este ceva mult mai adânc, și că în mo-

mentele prinse din viața acelor eroi palpită un element de viață adevărată și veșnic omenească.

Nu se poate contesta că comediile lui Caragiale au și o valoare de document istoric pentru anume momente din dezvoltarea vieții noastre politico-sociale, dar nu e aceasta singura lor valoare. Ele sunt în primul rând o satiră nemiloasă a rezultatelor ce a dat grăbita introducere la noi a formelor de viață politică luate de aiurea, forme cari în occident erau fructul unei lungi evoluțiuni. La un popor cu o structură socială aproape patriarhală și cu o viață politică nouă se introduc deodată forme și principii de organizare politică și socială de un liberalism foarte înaintat, potrivit cu societățile cele mai civilizate din Apus. Nu se putea să nu rezulte de aci o confuziune din cele mai mari și să nu asistăm la o parodie de viață politică. Subt formele aduse de aiurea, de care știau să se folosească numai cei abili, eră natural să trăiască tot vechile deprinderi și apucături, iar instinctele cele rele să găsească un minunat adăpost, subt care să lucreze în liniște. În zăpăceala aceasta universală de sigur că spiritele mai slabe nu puteau rezista și nu e de mirare ca „revoluționarul“ Conu Leonida, hrănit cu frazeologia gradilocventă și goală a „liberalilor înaintați“ care vedeau pretutindeni spectrul Reacțiunii, să „cadă în fandaxie“ și pentru el „și nimic să miște“, iar șiretul Cațavencu și cei deopotrivă cu el, admirați de toți Conii Leonida, Jupânii Dumitrache și Ipingeștii, să aspire la cele mai înalte locuri, nu de dragul principiilor, de care puțin le păsă, pe care nu le pricep nici ei nici cei ce-i ascultă și-i admiră, ci de dragul propriei lor ajungeri și chiverniseli.

Dacă am găsi numai atât în piesele lui Caragiale și încă ar fi suficient ca să le asigure o însemnătate și o durabilitate destul de mare. Dar găsim ceva mai mult: găsim redată în forma veșnică a artei viața adevărată, găsim adâncite părți veșnice ale sufletului omenesc. În literatura noastră opera lui Caragiale—comedii, dramă, nuvele, schițe, povestiri—este cea mai vastă și mai originală galerie de tipuri desăvârșite. În piese nu există personaj schițat în treacăt: fiecare este turnat întreg și dintr'o bucată, și-l vezi mișcându-se, trăind, cu gesturile și cu ticurile lui, cu ideile și „marotele“ lui, cu patimile și obsesiunile lui. Până și numele pe care-l poartă par'că i-a fost croit pe măsură dela naștere. O minunată putere de creațiune. Cine poate uita pe Cațavencu și pe Trahanache, pe inseparabilii Farfuridi și Brânzovenescu, pe epicul Conu Leonida alături de consoarta sa Coana Efimița, pe Jupân Dumitrache Titircă-inimă-rea și pe amicul său Ipingescu, frate bun cu Ghiță Pristandă, pe Leibuzibal hangiuul ovreiu și pe Ion Nebunul, pe Preotul Niță din *Păcat*, pe Mânjoloaia și pe diabolicul Kir Janulea,—fără să mai amintesc nesfârșita serie de tipuri mai mărunțele din *Schițe* și *Momente*? Toate personagiile acestea s'au scoborit de pe scenă, au ieșit din povestiri și le întâlnim prin jurul nostru, le recunoaștem ca vechi cunoștințe, le ascultăm vorbind și nu ne mirăm că vorbele și glumele lor au intrat în limbajul de toate zilele. Imprejurările ex-

terioare, momentele istorice în care au trăit personagiile teatrului lui Caragiale, pot să se schimbe, să dispară sau să rămâie numai ca vagi amintiri,—aceasta nu va scădea valoarea părții adevărat omenești pe care maestrul a pus-o înăuntru. Garda civică poate să dispară, precum a și dispărut, și să rămână pentru unii numai o veselă amintire, iar pentru alții o cunoștință din ce în ce mai vagă; luptele politice au să-și schimbe poate caracterul, și discuțiile pentru „revizuirea Constituției“ au să se facă pe alt ton; alte „marote“ au să ia locul republicanismului și groazei de reacțiune a lui Conu Leonida; însă cât lumea va fi lume, cu oameni vii într'însa, mințile slabe se vor uita de vorbele goale ale palavragiilor (și nu sunt semne că vorbele umflate au să dispară curând din circulație,—dispar unele, altele le iau locul). și onorabilii Trahanache vor avea cea mai deplină încredere în nevestele lor și în Tipăteștii care le vor fi cei mai devotați amici; iar Farfuridi și Brânzovenescu vor fi pururea prieteni și vor face strașnică opoziție; iar Cațavencu își va clarifica poate mai bine unele idei și va fi mai puțin incoherent în discursuri, dar va avea aceeași lipsă de scrupule în alegerea mijloacelor de a ajunge și va fi aceeași desăvârșită lichiditate; și Coana Veta va trata pururea amor cu Chiariac, iar soțul său Titircă-inimă-rea se va teme să nu o rușineze, și așa mai departe... Nu-mi pot lua însă gândul dela onorabilul Cațavencu.

Invechită *Scrisoarea pierdută*? Invechite discursurile lui Cațavencu? Dar Cațavencu e veșnic. Cunosce trei-patru Cațavenci vii, trăind în ziua de astăzi, foști și viitori și actuali demnitari ai Statului,—mai norocoși decât sârmanul director al „Răcnetului Carpaților“, dar cu aceeași fire și același gen de oratorie.

Să nu ne temem dar că piesele lui Caragiale au să învechiască. Avem o cheazășie puternică în firea omenească, prea puțin schimbătoare. Caragiale va rămâne.

*

Toate piesele au fost îngrijit montate și bine jucate. De altfel Caragiale a fost totdeauna superior interpretat la Teatrul Național. E tradiție în această privință. Sunt unii artiști cari au intrat cu desăvârșire în sufletul personajilor. Unii au creațiuni nepieritoare, cum e d. Brezeanu (Cetățeanul turmentat, Ipingescu, Catindatul, Ion Nebunul). E de prisos să mai pomenim de jocul d-nilor Niculescu (Cațavencu, Coana Efimița), Soreanu (Pristanda, Rică Venturiano), Toneanu (Farfuridi, Iordache), or de minunata Veta a d-nei Ciucurescu. E o adevărată plăcere să asisti la *Scrisoarea pierdută*. Nu cred să se fi realizat până acum pe scenele noastre un joc mai plin de unitate, de vervă, de vioiciune susținută. În *D'ale Carnavalului*, care nu se jucase de mult, la prima reprezentare, deși fiecare rol eră bine jucat în parte, se simțea o oarecare lipsă de „ensemble“. Sunt sigur însă că la reprezentările următoare se va ajunge la perfecțiunea *Scrisorii pierdute*. E de notat în *Năpasta*, în rolul puternic redat al lui Dragomir, intrarea în Teatrul Național a d-lui C. Radovici pe care-l așteaptă și aci mari succese.

Lazăr Cosma

LITERATURA

UN COPIL

Desen de Adrian Maniu

Poză

Visez femeea 'n care să ador
Sclîpirea putrezitelor organe
Și să respir prin vine diafane
Mirezmele dorințelor ce mor;

Să urmăresc cum inima-i înghiață
Sub lungă-mi sărutare, și să sug,
Din trupu-i pregătit pentru cosciug
Puterea dătătoare de viață;

Să văd cum crește tragicu-i final
Intr'un sughit de sânge și salivă,
Și cum, în sărutarea-mi corosivă,
Se stinge frumusețea-i de spital;

Apoi să simt cum frigul mă străbate,
Și 'ncolăcit de corpu-i înghețat
Să mor într'un târziu intoxicat
De dragoste și de morbiditate.

N. Davidescu

T A T Ă

E o poveste prea simplă pentru ca să poată fi tristă, care nu se înalță și nici nu e mai adâncă decât viața de toate zilele.

Țăranul a ocolit toate prăvăliile din târg, în brațe cu fetița lui, urită și nespălată, ca o maimuță, gătită cu fundă la moș, miorlăind tot timpul după jucării.

Au intrat într'o baracă, el cu sfială, fata ca și când toate jucăriile scânteietoare ar trebui să-i fie date.

Negustorul întinde țăranului o păpușică mică, fetei una mare.

— Cât costă asta?

— Doi lei, și a mare cinci.

— Doi lei...

Dar fata țipă; ea nu poate înțelege de ce tatăl nu-i cumpără păpușa cea mare care are pantaloni, și izbucnește într'un plâns bolnav de copil răzgâiat.

— Păi n'am de unde da cinci lei fetițo, crede-mă.

O tocmeală lungă și țăranul a plecat, în brațe cu fetița ce plânge sughit, ținând de picioare păpușa fără pantaloni...

Și din cum eră ținută în brațe, fata conținu plânsul și ridicându-se pe gâtul lui, îl isbea cu mânie pe obraz cu păpușa ieftină, iar el voia s'o sărute.

Bucătăreasa îl ține pe genunchi și îi povestește:
— Dacă au ajuns pe malul mării cu apă neagră au văzut cât țineă ochii pietre risipite—și pietrele risipite erau oase de mort.

În salon, valsul. Mămițica mai frumoasă ca ori când, invitați mulți, bomboane de toate culorile.

— Și apa eră neagră—și pietrele erau oase de mort.

— Haide, te chiamă conita.

Băiatul intră în salon și se repede la mămițica lui frumoasă să o sărute.

— Imi pătezi rochia, stai cuminte și zi bonjur.

— Bonjur.

— O să plecăm la țară în automobilul lui D-nu. Mulțumește.

— Mulțumim.

— Zi că-ți place în automobil.

— Imi place în automobil...

E vânt. Băiatului așezat lângă șofeur îi e frig și nu vede nimic căci e întuneric și se plictisește. Dela un timp luna de după un deal, ca un doi lei uzat. Cer palid. Au ajuns. O casă mare, albă, luminată electric. Ar vrea să se culce să poată plânge liniștit, dar trebuie să iasă în grădină. Iar luna.

Mămițica se plimbă cu domnu și nu altceva dar îi e urit și frică pe aleele în care foșnesc frunze și sar broaște; iată de ce se gândește:

O tavă cu marginele înecate în umbră, e lacul. Copilul s'a oprit și se uită.

E singur.

Din fantezia malului așteaptă să iasă lebedele cu gâtul lung ca un braț, lebedele cari duc într'un rădvan pe zâna apei.

Un pom prăvălit pe luciul unde se desprinde negru în bătaia lunei și nici o frunzuliță nu mișcă.

— Sunt singur zână, vino și mă ia. Nu vezi că am o mamă care nu mă iubește, nu mă iubește, și nu mă lasă s'o sărut—că se supără?

Apa e neagră.

— Sunt pedepsit în toate zilele și sunt urit.

Se crede urit.

— Zână, eu am să intru în lac, am să mă omor, să merg la tine în palatul din fundul apei, făcut cu capete de om rău, pe care îl știe bucătăreasa.

L'a chemat cineva?—Nu.

— Vreau să fii tu mămițica mea—știu că la început nu o să mă poți iubi, dar poate pe urmă ai să vezi altfel. Și câte odată tot ai să mă lași să te sărut.

Și copilul înaintă prin noroiul malului cu pași cumpăniți, simțind că e mult să-ți iei altă mamă.

A dat de apă și înaintează mereu...

Domnul cu care s'a plimbat în automobil se repede, îl smucește și-i dă o urechială.

Mămițica îi strigă:

— De-aia te-am luat la plimbare ca să-ți strici ghețele galbene și ciorapii noi? Să știi că ai numai pâine uscată la masă.

Băiatul plânge fiindcă nu-i place pâinea uscată.

IN NOAPTE

Pâinea noastră cea... (etc.)

Ca ziua de lumină. Sus de tot, luna într'un cearcăn brun, ca al ochilor ce-au plâns sau au iubit prea mult. Din zările care nu se mai văd, vin și pleacă umbrele lungi, ca balauri ce s'ar târi în noapte. Din bordee au plecat cu toții și sunt pe câmpuri, pe toată valea—muncesc—fiindcă ziua nu mai ajunge. Umbrele lungi de balauri se desprind: plugurile. Boii slabi afundă capul, smucind. Luna lucește pe tăișul plugului răsărit dintre valuri de pământ. (Luna când e să scadă, seamănă cu un tăiș de plug). Și se ridică o ceață albă din bulgării desțelinați, un abur în care trebuie să fie stafii.

Și e liniște, fiindcă liniștea nu-i decât un geamăt lung. Cu răbdarea, cu încăpățănarea pe care numai cei de pe altă lume o au, plugurile de pretutindeni ridică și coboară drumurile.

Cu răbdarea, cu încăpățănarea pe care numai lipsa și nevoile o dau, ca să prelungescă chinul. Câteodată în cer se face mai lumină, ca și când luna ar înflori mai mult, apoi clipind se întunecă. Ades ochii boilor au scânteieri de nestemate verzi, ca în privirile necurate. Plugurile vin. Plugurile trec.

Nevăzută în sbor, o pasăre aruncă un țipăt,—hohot de râs, spart în bolți nesfârșite.

Atunci plugurile se opresc speriate, și boii mușcă cu grabă pământurile reci de rouă.

PEISAGIU CU CORBI

Intre trestiile coclîte ca arama veche, între trestiile ascuțite ca săgeți răsărite din adâncuri—doarme apa adâncă. Luciul undei nu se vede niciodată—valurile trec nevăzute pe sub stuful legănat—dar poate numai unde știi apa, simți vălurirea.

Până în zare și până dincolo de zare—mor apele.

Trestiiile se sfâșie în zgomot neînțetat de foi de carte; iute și fără răgaz, și fără întrerupere întoarse.

Sunt multe cărți, aproape sau departe vrăfuite cum se apropie sau cum se depărtează vântul.

Câte odată oasele enorme și alb strălucitoare ale unui bou sau scheletul totdeauna fantastic al unui cal se văd vreo câteva zile.

Acum scapătă soarele. Sboară corbii ca niște fluturi. Câte unul mai îndrăzneț se prăbușește într'o linie rotundă reinălțată ca o piatră sărită din praștie și aripile învioletate de soare bat în sus și'n jos.

Așa în fiecare seară, vin corbii și se rotesc speriați în lumina apusului. Și atunci, fiindcă trebuie să facă ceva—vre-un pândar împușcă.

Stolul se văicărește, pasărea cade, pieptul se în-sângerează, bat frenetic aripile, deschide să croncăe, năvălește un suspin de sânge. Incovoie capul în piept, strânge aripele, strânge gliarele încleștând durerea; moare.

Rămașii se îndepărtează în soare cu țipete lungi, înfometate, dureroase.

Din ce în ce se depărtează. Stolul lor se risipește și se adună și sboară mai departe—ca un vârtej de frunze.

Și sboară și acum când nu se mai văd de loc.

Sborul lor nu încetează în zări, cum nu încetează foșnetul trestiiilor în care un gând uriaș caută ca 'n toate cărțile lumii, taina apelor moarte.

BLEȘTEMAȚII

În pivnița unui han.

Lampa cu gaz susură în subsolul adânc și lung, ca baerile unei reptile, aruncând o pată rotundă, neagră, ce se clatină monoton.

Fundurile se pierd în umbră.

Dealungul celor doi pereți, ca două-terase, sunt bătute scânduri, lustruite de suferința celor ce vor odihnă—paturile.

Intre ele drumul strâmt ca un jghiab e murdar, și lunecos și umed.

Cei ce dorm au rămas ca împietriți în atacuri de nebunie sau în agonice sbuciumări, sau în spasmi voluptoase, deși pentru cei mai mulți plăcerea e un lucru prea scump.

O gură căscată ca de țipat horcăie.

O cârjă împiedică drumul spre un pat, în care un piept dezvelit pare un câmp în care boli ciudate au brăzdat roșu. Tendoane galbene înnoadă vine negre, îmbracă prost oase oribile de schelet. Miros de rachiu. Duhoare de hoit.

Vorbe în somn din care înțelegi că visează fericirea—fiindcă se ceartă în vis—și ești revoltat că și-o pot închipui. Calculele misterioase, ca bolboroseala fundurilor de mocirlă, trădează din viața lor bătută de lepră și râie și de nedreptate—o încăpățănare, o tenacitate, desgustătoare, scârboasă.

Scoborînd treptele, două femei mergeau din om în om, și zgâlțâind deșteptau pe cei cari ar fi putut să le cumpere un loc de odihnă—în noaptea aceea.

Dar cei mai mulți, în funduri sărutate de umbră se desfăceau singuri de dragostea pe care de mult nu o mai puteau înțelege.

Scândurile paturilor aveau scrâșnetul fălcilor contractate de agonie.

Luna nouă

Un braț de liră sfărîmată.

Idem

Un parantes deschis în infinit.

Iubirea

Trebuința de a fi banal.

Peștii sărînd pe apă în amurg

Bobârnace melancoliei.

Adrian Maniu

Strigoii

Charles Baudelaire

*Prin al umbrelor desiş,
Ca un înger fără milă
Mă voi strecură furiş
In alcovul tău, copilă.*

*Şi-ţi voi da, odorul meu,
Pale sărutări de lună,
Alintări de şerpi ce greu
Se târăsc în văgăună.*

*Iar când ziua o să vie,
Locul meu va sta pustiu
Până seara ntr'un târziu.*

*Alţii vor stăpâni să-ţi fie
Prin umilă gingăşie,
Eu prin groază vreau să-ţi fiu.*

D. Iacobescu

PE INTUNERIC

O muscă nu tocmai mare se așezase pe nasul ajutorului de procuror Gaghin. Fie-că o împinsese într'acolo neastâmpărul, fie-că, din cauza întunericii, căzuse acolo fiind uşurică, trebuie însă să spunem că nu numai decât nasul cam respectabil atrăsese în acel loc delicat prezența unui corp de altă natură. De ajuns, că faptul acesta dăduse semnalul strănutului. Gaghin începuse să strănute, strănută din toată inima, cu un fel de fluerătură ascuțită și atât de tare, încât se cutremură patul și făcea un sgomot ca și cum i s'ar fi deranjat resorturile. Soția lui Gaghin, Maria Mihailovna, o blondină de statură potrivită, cu șoldurile pline, se cutremură și ea și se trezi. Ea privi puțin prin întuneric, răsuflă adânc și se întoarse pe partea cealaltă. Nu trecură nici 5 minute și ea se întoarse din nou, închise ochii strâns de tot, însă somnul speriat nu voi să se mai întoarcă.

După ce mai oftă și se mai întoarse de vreo câteva ori, când pe o parte când pe cealaltă, ea se ridică, păși peste bărbatul său și, luându-și papucii, se așeză la fereastră.

Afară eră întuneric. Se vedeau numai siluetele a doi copaci și acoperișurile întunecoase ale magaziiilor. Zorile abia-abia păreau că licăresc, o licărire care numai decât se acopere de nori. In atmosfera adormită și învăluită în întunecarea domneii liniște. Tăcea până și paznicul locuințelor, acela care e plătit înadins parcă pentru a turbura liniștea nopții cu țipetele lui, tăcea și cristeiul, singurul sburător sălbatec, care nu fuge de vecinătatea caselor orașului.

Singură Maria Mihailovna turbura această liniște. Stând la geam și privind în curte, deodată se sperie și scoase un țipăt înăbușit. I se păruse că din grădina cu plopi subțiri, tunși, s'a îndreptat spre casa lor o umbră întunecată. La început când o zărise se gândise că poate să fie vaca sau vre-un cal, mai pe urmă însă,

frecându-se la ochi, începuse să distingă destul de limpede conturul unui corp omenesc. Mai mult, i se păruse că umbra se apropie de fereastră care dă în bucătărie și stând nițel, probabil nehotărâtă, suie apoi un picior pe tocul ferestrei și... dispăruse înăuntru...

Hoții!! îi fulgeră deodată prin gând și o galbi-neală de moarte îi inundă fața.

Într'o clipeală imaginația ei alcătui un tablou spăimântător pentru cei ai casei: hoțul se furișează în bucătărie, de aci în sala de mâncare... argintăria din dulap... trece mai departe în camera de culcare... toporul... figura tâlharului... bijuteriile. Genunchii i se muiră și prin spate o trecură fiori de groază.

— Vase! sgâlțai ea pe bărbatu-său—Vasile, Vasile Procofici.

— Ah! Doamne Sfinte, parcă-i mort. Vasile, scoală-te!

— Nuuuâ... mormăi ajutorul procurorului răsuflând puternic și scoțând niște vorbe mestecate și nedeslușite.

— Da' trezește-te odată, pentru Dumnezeu. La noi în bucătărie s'a strecurat un hoț. Stăteam la geam și priveam afară, când deodată, ce să-mi vadă ochii: cineva se acață pe fereastră... din bucătărie trece în sufragerie!... lingurile în dulap...

Vasile! și la Maria Egorovna, tot așa, anul trecut a intrat un hoț.

— Dar ce-ți este femeie?!

— Sfinte Dumnezeule! nici n'aude. Da 'nțelege butucule că chiar acum... am văzut chiar eu cum a intrat un om la noi în bucătărie. Pelaghia se sperie... și argintăria e în dulap.

— Mofturi!

— Vasile!, știi că ești de nesuferit! Eu îți vorbesc de pericol și tu dormi și sforăi ca un cal. Ce? Nu cumva ai vrea să ne prade, ba să ne și omoare?

Ajutorul de procuror se ridică încetitor și se așeză pe marginea patului, făcând să răsune casa de căscături.

— Dracul să vă înțeleagă ce fel de oameni sunteți, mormăi el. Nici noaptea n'aveți astâmpăr! Cu siguranță că e o nimica toată.

— Dar îți jur Vasile... am văzut chiar eu cum a intrat un om pe fereastră.

— Ei! și ce-i cu asta? Lasă-l să intre. După cele ce spui, cred că trebuie să fi venit la Pelaghia pompierul ei.

— Cum? Ce ai spus?

— Am zis că trebuie să fi venit pompierul Pelaghiei.

— Cu atât mai rău, strigă Maria Mihailovna. Asta e mai rău decât când ar fi fost un hoț. In casa mea nu tolerez asemenea cinism.

— Ia te uită virtute!, vezi tu!... Nu permit asemenea cinism!

Dar oare ce cinism e aci? Pentru ce dai drumul la cuvinte nesocotite, fără nici un motiv? Asemenea lucruri, mămițico, se petrece de veacuri, e binecuvântat de tradiție. Că doar de asta e el pompier, ca să stingă focul bucătăreselor.

— Te rog, Basil! Va să zică tu nu vrei să mă înțelegi? Eu nici nu vreau să-mi închipui măcar, că în casă la mine să se petreacă asemenea lucruri. Te rog, du-te imediat în bucătărie și poruncește-i să plece. La moment! Și mâine voi face observațiuni Pelaghiei, ca să nu-și mai permită pe viitor asemenea fapte. Dacă mor eu, n'ai decât să încuviințezi în casa noastră murdării, acum însă să nu îndrăznești. Poftim! pleacă!!...

— Dracul să... mormăi Gaghin supărat. Incearcă de raționează cu o așa femeie!... Dar de ce să mă duc eu acolo?

— Vasile! leșin!!

Gaghin scuipe cu ciudă, își luă papucii, mai scuipe odată și se îndreptă spre bucătărie. Eră întuneric ca într'un butoi înfundat și ajutorul de procuror trebuia să umble pe dibuște. În timpul drumului izbîi ușa camerei copiilor și trezi doica.

— Vasilico!—zise el—tu ai luat astă seară halatul meu să-l cureți? Unde l-ai pus?

— Da, domnule, i l-am dat Pelaghiei să-l scuture.

— Ce neregulă! De luat îl luați, dar nu vă mai gândiți să-l aduceți îndărăt. Acum poftim, să umblî atîta și încă și fără halat!!...

Intrînd în bucătărie el se îndreaptă către locul de lângă dulap, sub polița cu farfurii, unde dormea bucătăreasa.

— Pelaghio—începî el clătînd-o de umăr și îmboldînd-o. Hei! Pelaghio! Dar ce te prefaci? doar nu dormei! Cine a intrat chiar acum pe fereastră la tine?

— Vai de mine! cum se poate să intre cineva pe geam!, cum vă puteți închipui ună ca asta!

— Cum? tu nu știi nimic, n'ai văzut nici măcar vreo umbră îndreptîndu-se îcoace? Mai bine ar fi să spui adevărul, pentru ca cel puțin el să iasă cu binișorul și sănătos de aci. Auzi tu? Nu i se va întîmpla nimic.

— Vorbiți serios, domnule? Vai de mine!.. Ce tot îmi spuneți asemenea lucruri?

Toată ziua te trudești, nu mai știi ce-i odihna și noaptea să-ți mai auzi și asemenea vorbe! Trăiești pentru 4 ruble pe lună... de-abia îți ajunge pentru ceai și zahăr și afară de vorbe de ocară nu capeți nimic dela nimeni. Am slujit la negustori, dar așa rușine n'am pățit încă.

— Haide! lasă! nu-i acum vreme de jăluit. Spui că n'a fost chiar acum soldățoiul ăla la tine, hai?

— E păcat domnule, răspunse Pelaghia și în ochi i se urcară lacrimi. Sunteți stăpâni învățați, boieri, dar nu pot pricepe să vă râdeți de niște oameni sărmani și de nenorocita noastră soartă... Și plîngea.

— Ei lasă!... mie mi-e indiferent. Doamna m'a trimis aci. Despre mine, poate intră unul de-ai casei și pe fereastră, ce-i cu asta?!

Ajutorului de procuror nu-i rămânea decât să arate că n'a fost drept luîndu-i acest interogator și să se întoarcă la soția lui.

— Ascultă Pelaghia—zise el—tu ai luat halatul meu să-l ștergi? Unde-i?

— Vai domnule, iertați-mă—am uitat să vi-l pun pe scaun. E în cuiul de lângă sobă.

Gaghin scoase halatul din cui, îl îmbrăcă și o porni încet spre odaia de culcare.

Maria Mihailovna după ieșirea lui bărbatu-său se așeză în pat și se puse să aștepte. Ca vreo trei minute stătî liniștită, pe urmă însă turburarea începî s'o chinuiescă.

— Ce-o fi de întîrzie atîta se gândi ea. Bine! dacă acolo va fi mitocanul ăla... dar dacă o fi vreun hoț? și imaginația ei construi un nou tablou: bărbatu-său intră pe întuneric în bucătărie... lovitura de măciucă... moare fără să scoată nici un strigăt... balta de sânge...

Trec vreo 5 minute, 5¹/₂ în fine 6. Pe frunte începe să-i năpădească o sudoare rece.

— Basil!... scâncește ea. Vasile!

— Da' ce tot mă strigi? sunt aci—auzi ea glasul și pașii bărbatului său. Te taie cineva? ce-ți este?

Ajutorul procurorului se îndreptă spre pat și se așeză pe margină.

— N'a fost nimic—zise el. Tu trebuie să fi visat. Curioasă întîmplare!... Acum te poți liniști a fost numai o închipuire. Pelaghia e tot așa de cinstită ca și stăpâna ei. Ei vezi!... ești o fricoasă! Uite! da! ești...

Și ajutorul procurorului începî a-și tachina soția. El începî să se plimbe prin cameră fără a se mai gândi la somn.

— Vezi! ești o fricoasă—râse el din nou. Măine să te duci la doctor să te vindece de speriat. Ești psihopată!

— Parcă miroase a păcură... spuse femeia; a păcură sau a așa ceva, a ceapă, a borș de varză...

— M-daa... parcă și mie mi se pare că umblă un miros cam așa prin cameră. Nu mi-e somn de loc. Știi ce? am să aprind lumina. Unde-s chibriturile? Totdeodată să-ți arăt și fotografia procurorului dela Curtea de apel. Eri și-a luat rămas bun și ne-a dat fiecăruia câte una, cu autograf!

Gaghin trase chibritul de perete și aprinse lumina. Mai înainte de a fi făcut un pas dela pat ca să plece după fotografie, îndărătul lui răsună un țipăt ascuțit. Intorcîndu-se înapoi, el văzî ochii holbați ai femeii sale îndreptați spre dînsul, plini de mirare, de spaimă și de mânie.

— Din bucătărie ai luat halatul tău? îl întrebă ea palidă la față.

— Dar ce?

— Uită-te la tine!

Ajutorul procurorului se uită la dînsul și scoase un oftat. Pe umerii lui, în loc de halat, foșnea o manta de pompier. Cum căzuse ea oare în spatele său? Pe când căută să răspundă la întrebarea asta, nevasta lui închipui în mintea ei un nou tablou, groaznic, imposibil: întuneric, liniște, șoapte și așa mai departe și tot așa mai în colo...

Anton Cehov

din rusește de Lt. Cezar Sfata.

INSEMNĂRI

REINVIEREA LIBERALISMULUI. — Sunt ani de când doctrina liberalismului părea înmormintată. În propaganda socialistă, mai ales, ea era pe veci înmormintată.

Liberalismul are la baza sa teoria economică a liberei concurenți. Producțiunea economică, ca și buna rânduială politică a unui popor, se dobândesc, după liberali, lăsându-se în deplină libertate dispozițiunile și munca fiecăruia. Liberalismul era acuzat, din această cauză, că ar încuraja un optimism naiv și bun numai pentru clasele stăpânitoare. Formula *laissez faire, laissez passer*, în care liberalismul își rezuma o parte din programul său, era considerată de socialiști ca o mare absurditate, dacă nu ca o ironie.

Acum situația pare a fi schimbată în favoarea liberalismului. De câți-va ani apar scrieri cari susțin din nou teoria liberalismului și se ridică în contra socialismului.

Intre aceste scrieri, cea din urmă este aceea a cunoscutului publicist Fr. Oppenheimer, și care are ca titlu: *Die soziale Frage und der Sozialismus*

Oppenheimer pune ca origină a relelor sociale de care suferim, numai existența monopolului, și anume monopolului pământului. După Oppenheimer, capitalismul cu toate mizeriile lui, crizele economice, ca și pauperismul decurg din existența proprietății mari. Faptul că o clasă de oameni deține în mâinile sale o mare întindere de pământ, este cauza crizei sociale în care ne aflăm. Căci latifundiile însemnează monopol. Monopolul scoate de sub legile liberei concurențe un avut social și prin aceasta dă naștere la plusul de valoare nemuncit, care intră în buzunarele unora spre paguba altora.

Concluziunile lui Oppenheimer sunt, exact redate, acestea:

I. Unde nu există monopol, acolo din cauza legilor liberei concurențe nu se produce o plus-valoare.

II. Plus-valoarea se naște numai din monopol; unde contractanții nu sunt deplini liberi.

III. Renta și profitul capitalului sunt isvorite din monopolul pe care îl dețin în pământ clasele stăpânitoare.

IV. Acest monopol, sub forma marelui proprietăți, este produs de războaie și de influențe religioase.

V. Capitalismul este prin urmare o consecință a monopolului pe care îl au clasele stăpânitoare, și nu o fază economică necesară.

IV. Prin parcelarea proprietății mari și colonizarea ei cu puteri muncitoare, se poate ajunge la sfărâmarea monopolului și prin urmare a capitalismului.

Teoriile lui Oppenheimer au o mare asemănare cu teoriile susținute acum câți-va ani de economistul italian Achille Loria. Ele sunt mult discutate de ziarele germane, cari găsesc în ele o reinviere a liberalismului și o armă de polemică în contra socialismului. — *Verax*

LITERATURA ȘI SOCIETATEA. — D. G. Ibrăileanu publică în numărul din Iulie-August al *Vieții Românești*, un studiu asupra legăturii dintre opera de artă și mediu. Autorul articolului constată că arta este fără scop, fără folos imediat și practic, și că nu este decât afirmarea unei despărțiri superioare de societatea din prejur; ea apare ca o negație a legăturilor artistului cu semenul și cu aproapele său și se realizează, astfel, în întregime. E drept că sunt și scriitori care făuresc artă din comerțul lor cu păsurile lumii din prejur, dar nu pentru aceasta sunt ei scriitori, dacă sunt; aici întâlnim un simplu incident, un simplu ingredient, fără nici un pret.

Fantezia cea mai zdruncinată poate să fie tot atât de bine operă de artă ca și cea mai dublă contabilitate de mărunțișuri zilnice. Problema se desleagă numai prin talentul autorului. Lipsa de calități literare din lucrările poporaniste

nu câștigă nimic prin faptul că oglindește, în timp, o anumită stare socială. Reciproca verifică deplin constatarea de față. Scriitorii noștri mai noi nu pierd nimic prin faptul că nu resfrâng cutare sau cutare nevoie politică, prin faptul că puțin le pasă, prin poeziile lor, de votul universal, bunioară. Cititorii de astăzi nu mai caută în literatură mângâierea neajunsurilor făcute de subcomisarul respectiv.

Pildele nu lipsesc în sensul acesta.

Se știe că sunt la noi câți-va scriitori cari s'au ridicat împotriva mediocrității, împotriva spiritului de imitație și care preamăresc toate formele de originalitate; legătura dintre ei o face numai nevoia fiecăruia de a fi original, adică tocmai lipsa oricărei legături. Numele general de *simbolizm*, dat acestei mișcări, a fost provizoriu primit pentru o mai curentă înțelegere. D. Ibrăileanu a avut o mână fericită când i-a venit în gând să ia cazul acesta ca pildă. Atitudinea simboliztilor e ignorarea sau chiar disprețuirea frământărilor vieții; ei au înțeles că e de prisos, în poeziile lor, să se sue, în fața Universității, pe statua lui Mihai Viteazu și să pornească de acolo la serbările rededeptării neamului. Triumful rămâne, deci, al lor, chiar dacă d-nii Brătescu-Voinești ori Sadoveanu ar avea tot atâta talent; pricina este că preocupările sociale, naționale, altruiste ale acestora din urmă, întunecă valoarea artistică a operei lor. Poate că d. Ibrăileanu exagerază cu ceva în concluziile d-sale; exagerarea însă e la locul ei când e vorba de găsirea unui adevăr înăbușit atâta timp.

— Domnule, țipară dintr'o dată 11 pagini din *Vieța Românească*, d-ta minți. D. Ibrăileanu n'a spus nici un cuvânt din câte i-ai atribuit; ba, tocmai din potrivă, a spus că...

— Știu, dar nu face nimic. Critica revistei ieșene câștigă, pentru că, prin răstunarea spuselor ei noi am găsit felul cum trebuie pricepută și deci cum ar putea să folosească și cititorilor; din această nouă ipostază mai rezultă și îndreptățirea existenței ei. Prejudecățile au, și ele, o noimă, și noi am convenit să credem în rostul criticii ca iscoditoare de valori, după cum am convenit să credem în valoarea timbrelor uzate; putem dar să-i atribuim noi adevărurile, pe care ea s'a ferit să le vadă.—*N. D.*

CREAȚIUNEA ARTISTICĂ. — Una din curiozitățile mecanismului creațiunii artistice este că el mai poate funcționa chiar după ce facultățile mintale s'au tocit cu desăvârșire. Psihologia experimentală a căutat să dea o explicație acestui fenomen și să mai înlăture astfel, câteva din credințele antropomorfe ale spiritului nostru.

Doctorul *Paul Voivenel* aduce, în această privință, contri-buții însemnate în articolul: *Le Chant du Cygne* (din *Mercur de France*). Explicarea fenomenului de care am vorbit mai sus, nu putea fi dat decât pe baze fiziologice.

Facultățile noastre sufletești sunt localizate în mai mulți centri însemnați: centrii asociativi, psycho motori, sensitivi, centrul limbajului, etc. Acest din urmă și cel psycho-motor, sunt mai vechi și există pentru orice animal care are mușchi și creier. Fiind mai fundamentali pe tru viața noastră psihică, vor perzista și după ce centrii asociativi vor refuza orice funcționare, și astfel vor îndeplini ei singuri întreaga viață sufletească.

La creatorii artistici acești centri sunt foarte dezvoltati și prin aceasta se și explică îndeajuns și diferența de intensitate cu care ei primesc sau exprimă impresiunile lor altfel decât oamenii obicinuiți. Dacă la acești muzicanți, poeți, etc., se întâmplă — și cazul e foarte des — ca centri asociativi să se atrofieze, ceilalți centri vor continua să lucreze și creațiunea artistică care depinde de ei, va continua și ea.

Aşa se explică de ce un *Schumann*, un *Nietzsche*, un *Rousseau*, un *Maupassant*, după ce au fost loviți de paralizie generală sau nebunie, au mai produs totuși în această perioadă lucrări tot atât de bune ca și cele scrise în timpul când autorii de mai sus erau în toate facultățile lor sufletești.

Restricțiunea ce se poate face e numai că nu toți aceștia confirmă în același fel explicarea dată mai sus.

Muzicanții și poeții—a căror artă depinde mai ales de centrul psycho-motori și de al limbajului, vor continua să producă aproape la fel ca și înainte. Așa alfost *Schumann*, așa a fost și *Nietzsche*. Nu tot așa e și cazul cu *Rousseau*, dar mai ales cu *Maupassant*, pentru că aceștia în producțiunea lor aveau nevoie și de ceilalți centri.

Iată dar o explicație care va răsturna credința că aceștia — deși lipsiți de facultățile sufletești raționale — sunt „inspirati”. — I. B.

LEONID ANDREEV a petrecut toată vara pe insula Buirke în Finlanda, dându-se ca odinioară *Maupassant*, sportului canotagiului. Cunoscutul scriitor rus are un iacht pe care l-a botezat cu numele unuia din eroii piesei sale «Sava» și o luntre cu motor «Depărtarea». — În tot acest timp *Andreev* n'a scris nimic ci a meditat doar două piese pe care le va scrie odată înapoiat în Rusia. Starea lui morală și fizică care fusese rău sdruncinată, s'a îndreptățit simțitor.

Teatrul Artistic din Moskova va juca în curând o nouă piesă a acestui mare scriitor de astăzi : «*Ecaterina Ivanovna*». Cu piesa aceasta, *Andreev* s'a înapoiat la vechea tradiție, părăsind misticismul de care fusese s'ăpănit în ultimele sale lucrări.

Iată după zierele rusești cuprinsul acestei piese care nu s'a jucat și nici n'a fost dată la lumină.—Cortina se ridică în momentul când lovituri de revolver se aud. Bărbatul urmărește soția într'un acces de gelozie și vrea să o omoare. Dar loviturile au dat greș. Urmează o mare explicație între femeie și bărbat. El o învinuiește de a fi amanta unui «parazit» oarecare. Ea protestează, se jură că a fost cinstită, și în culmea desnađeidei se hotărăște să părăsească casa.

Își ia copiii și pleacă.

Decând nu mai e soție, se aruncă în valvârtejul vieții. Devine amanta parazitului și apoi a altuia și a altuia.

Bărbatul suferă grozav de această despărțire, căci a rămas credincios dragostei sale.

Așa trec două acte.

În actul al treilea găsim pe soție la moșia mamei sale. A venit să se odihnească de viața destrăbălată pe care a dus-o. Bărbatul trimite doi prieteni s'o roage să-l primească.

Ea acceptă.

Urmează o întrevedere între ei. Ea convine să devie din nou soția lui, deși i-a desvăluit toată rușinoasa existență pe care a dus-o, dar cu o condiție : să-și menție libertatea.

Bărbatul primește această condiție și ei își reiau astfel viața.

Ecaterina Ivanovna însă nu mai poate fi cinstită. Sufletul ei s'a întinat și ea continuă a avea amanți. În acest act ea are de amant pe un pictor care lucrează un tablou — ea servindu-i ca model de nud pentru o *Salomee*.

Bărbatul suferă mult dar își ține cuvântul. Ea simte și pricepe durerea lui și de aceea fuge din nou din casa bărbatului, și de astă dată pentru totdeauna.

Se spune că sunt tipuri interesante episodice în această lucrare cu subiect banal.—*Dr. I. D.*

REVISTA REVISTELOR

D-l *N. Xenopol* dă prin *LE MOUVEMENT ÉCONOMIQUE* (No. de Iulie) câte-va sfaturi prețioase conducătorilor institutelor noastre de credit. O bancă, zice d-sa, nu trebuie să faciliteze, prin creditul ce acordă, decât operațiunile cari reprezintă o activitate producătoare, și să refuze ori și ce concurs cererilor cari au în vedere numai specula și consumațiunea. Satisfacerea cererilor cari au în vedere specula și consumațiunea, aduce după sine mai târziu o mare perturbare economică.

Numărul de August al *ILUSTRAȚIEI ROMÂNE* dovedește nsemnate progrese pe care această publicațiune le-a realizat asupra începuturilor ei. Reproducerea și fotografiile sunt din ce în ce mai reușite ca execuțiune tehnică, chiar dacă — imagine adesea credincioasă a vieții noastre publice — ele nu sunt întotdeauna interesante. Lucrurile bune însă nu se pot spune în aceeași măsură și despre progresele pe cari ar avea să le însemneze textul acestui periodic. E adevărat că de la versurile lui *Cridim* până la proza aleasă și subtilă a lui *Karnabatt*, saltul este apreciabil. Dar poemele în proză ale d-lui *Caîr* dovedesc o reală scădere față de literatura umoristică pe care tot d-sa o scria într'o vreme. Iar partea de reportaj nu e întotdeauna cu îngrijire scrisă. Și astfel dacă se cetește cu plăcere anecdota vicioasă a d-lui *Cazaban*, în revistă se găsesc prea multe lucruri cari isbesc neplăcut. Așa d. *Hertz*, *Lavedan*-ul *Ilustrației Române*, cugetă într'un loc : «Poate fi ori cât de frumos și oricât de liniștit traiul, dar dacă conștiința ta e frământată și e neliniștită, — ce-ți folosește viața regulată a unui traiu liniștit?» Mă rog, direcțiunea publicațiunii nu înțelege că o revistă ca *Ilustrația Română*, care ar putea altfel să fie de folos, nu își poate ngădui tipărirea unor asemenea monstruoșități de limbă?

RENAȘTEREA este titlul unei noi publicațiuni lunare pusă în serviciul conducătoarelor de grădini de copii și care apare sub îngrijirea d-rei *Julia C. Gheorghiu*. Redacția și Administrația: Piatra-N. Institutul „Gheorghiu”, Cuza-Vodă 257. Într'un articol de introducere, D-ra *Gheorghiu*, arătând importanța învățământului elementar, zis și fröbelian, conchide:

„Din lipsa unui învățământ elementar izvorește—deci un îndoit rău: Pe deoparte instrucțiunea primară înaintează foarte greu, pe de-altă parte se îndepărtează de la școlile publice elementele cu o pozițiune socială mai ridicată, înăsprindu-se, încă dela început, deosebiri de clase.

„Organizarea unui învățământ elementar public ar înlătura toate aceste neajunsuri, fiind în același timp și un auxiliar foarte puternic al primei educațiuni și un mijloc de ușurare a populațiunii sărace, proletare. Progresul școlii s'ar grăbi mult: Jucându-se, fără să se bage de seamă și fără să se ostenească (surmeneze), sau să-și impedeze dezvoltarea, copiii se deprind din vreme cu oarecari dispozițiuni de disciplină și învață, însușindu-și un fond de cunoștințe frumoase și folositoare“.

În *REVUE BLEUE* e un articol al lui Ernest Lémonon: *rolul Angliei în Mediterana*, chestiune care a venit din nou la ordinea zilei după retragerea unei părți din flota engleză a Maltei și Gibraltarului. Autorul, crede că e necesară o înțelegere maritimă între Anglia, Franța, Rusia și Italia, care ar avea de scop pararea politice mediteraniene a Germaniei și Austriei; conchide că blocul mediteranian va trebui să fie format în cazul unui conflict, între cele patru state. Rusia ar avea un rol important în urma reconstruirii flotei ei din Marea Neagră, care ar avea efecte

asupra soartei Dardanelor, cheie a Orientului, atât de răvânită de toate marile puteri.

Tot în acest no. e o dare de seamă despre *Congresul de educație morală* ținut la Haga. Deși luase parte la acest congres oameni cu păreri diferite—dela preoți până la liberi cugetători—nici un cuvânt de ură nu s'a pronunțat și fiecare s'a despărțit urându-și unul altuia cuvântul Coranului: „Pace fie între voi“.—

Romain Rolland publică un fragment din vastul său roman *Jean Christophe* care a apărut acum în ultimul volum al X-lea).

Publicația oficială a stăpânirii rusești, *REVUE CONTEMPORAINE* (St. Petersburg), comentează evenimentul centenarului de azi al luptei dela Borodino, din 1812, între «marea armată» a lui Napoleon și cea a împăratului Alexandru.

«Cu tot coșmarul sângeros al acelei drame, cu toate esecurile inevitabile unei armate sfârșite de lipsuri, prăbușirea Moscovei în flăcări, tot ce răni de moarte conștiința națională a Rusiei și inima poporului,—campania dela 1812 n'a lăsat acea drojdie de amărăciune istorică, care face imposibile reconcilierile internaționale. La Ruși, cași la Francezi, sentimentul de azi e că războiul dela 1812 s'a deslănțuit nu între două națiuni, ci între două politici. Pentru politica franceză de atunci, națiunea nu era decât un instrument inconștient și orb în mâinile unui om de geniu amețit de ambiții și ale cărui visuri ștergeau cu buretele realitatea.

Toată campania dela 1812 n'a fost decât o sângeroasă și fatală desmintire a părăsirii politice schițate la Tilsitt.

«Pe imensa câmpie, udată frățeste de sângele eroilor lor, Rusia și Franța pot azi să-și mărturisească o îndoită a lor greșală din trecut. Ele pot să constate azi binefacerea alianței schițate odată la Tilsitt, și de care în cursul unui secol Rusia se îndepărtase amețită de mirajul prieteniei și recunoștinței prusiene, iar Franța se rătăcise cu ideologia sa politică în favoarea Poloniei. Astăzi, Franța și Rusia s'au apropiat legate doar de gândul apărării comune și a solidarității lor internaționale... Centenarul lui 1812 ne face în chip firesc să ne urcăm dela câmpia Borodino la Alianța franco-rusă. Din comemorarea unui eroism desorientat de chimere răpuse, se degajă astăzi un sfat de politică practică».

BIBLIOGRAFII:

— *N. Brânzeu*: În chestia reformei electorale, (conferință), Pitești 1912, 70 bani.

— *Contribuție la Dacia înainte de Romani*, cu 8 planșe originale și o hartă de *Ion Andrieșescu*, doctor în litere.

Lucrarea se bazează în primul loc pe un bogat material inedit adunat din colecții particulare și muzee din țară și străinătate.

Prețul 4 lei. Librăria Românească (I. V. Ionescu), str. Lăpușeanu 44, Iași.

— Societatea academică „România Jună” din Viena, a editat cu ocazia jubileului de 40 de ani, monografia sa istorică scrisă de d-l Ion Gramadă. Lucrarea cuprinde pe lângă străduinți de 40 de ani, date de tot nouă privitoare la istoria noastră culturală. Venitul curat, ce va reuși din desfacerea ei, e destinat pentru idealul de decenii al tinerimii grupate în jurul „României June”: crearea unui alumnou.

De vânzare la *d-l Ionel Tilea*, Sibiu (Nagyszeben), Schulgasse 8 Prețul 4 lei.

MEMENTO

— Bucățile pe care d. *Adrian Maniu* le publică în revista noastră, vor face parte din *Figurile de Ceară*, volum sub tipar. El va fi ilustrat de autor.

— Cartea nouă a lui *Edouard Schuré: L'Evolution divine: Du Sphinx au Christ*, e o urmare și o complectare a volumului său cunoscut *Les grands Initiés*. E o operă esoterică în care autorul aspiră să privească pământul din punctul de vedere al aștrilor, sau, mai bine zis, să contemple evoluția umană de-alungul acțiunii puterilor cosmice. E o largă schiță a formațiunii lumii și a istoriei din punctul de vedere al tradițiilor heleno-creștine. (Edit. Perrin-Paris).

— Pentru cei ce se amuză cu științele oculte, cartea din urmă a maestrului acestor științe, *Dr. Papus: La Réincarnation, la Métémorphose, l'Evolution physique, astrale et spirituelle* (edit. Dorbon-aîne-Paris) e o expunere limpede, simplă, făcută pentru toată lumea. E aci și o teorie ocultistă a formațiunii omului...

— S'a constituit la Iena o ligă numită *Mittgard-Bund* care caută leacul regenerării rasei germane. *Dr. Henschel*, un elev al lui Haeckel, studiind degenerarea raselor sub influența civilizației, cere să se înființeze în Germania «centre de reorganizare, unde oamenii aleși să se consacere unei vieți patriarhale, să se desvolte ei și urmașii lor, și să regenereze astfel rassa. Viitoarea populație a acestor colonii ar forma o rezervă, de unde ar pleca tinerii pentru a regenera populațiunea uzată a marelor orașe». Doctorul Henschel a scos și o broșură «Mittgard», în care preconizează poligamia ca singurul mijloc de selecționare a rasei. *Mittgard-Bund* a hotărât și cumpărarea unui mare domeniu, unde se vor face primele încercări de ameliorare a rasei germane...

— Veniturile marilor scriitori sunt azi cu mult mai mari ca în trecut. După *Emile de Girardin*, în 1835, scriitorii se împărțeau în cinci categorii: 1) Cei cari se vindeau pânăla 2500 exemplare, fiecare lucrare, și cari erau plătiți cu 3-4000 lei; ei erau doi: *Hugo* și *Paul de Kock*; 2) cei cari ajungeau 1500 ex., și aceștia erau patru: *Balzac*, *Soulié*, *Eugène Sue* și *Jules Janin*; 3) cei cari pentru 1200 ex. primeau 1-1200 lei; 4) cei cari pentru 6-900 ex. primeau 500 lei. Aceștia erau doisprezece, printre cari și *Musset*, și cei cari pentru mai puțin de 500 ex. primeau 100 fr., și printre aceștia era și *Theophile Gautier*.

— *Biblioteca pedagogică a Casei Școalelor* este deschisă în zilele de Marți, Miercuri și Vineri de la 8—12 a. m., iar Joia și Sâmbăta de la 3—7 p. m.; muzeul pedagogic în fiecare zi de la 10—12.—*Biblioteca elevilor* de curs secundar zilnic dela 2—6 p. m.

— Conferința interparlamentară pentru pace se ține în acest moment la Geneva. Ziarele din localitate scriu că în ședința de Vineri, d. C. Disescu combătând pe d. d'Estournelles de Constant, s'a pronunțat cu energie pentru oprirea războiului aerian, care urmărește o distrugere perfidă a armatelor.

— *Bernard Naudin* e un desenator și gravor puțin cunoscut publicului; a expus foarte rareori. El se bucură însă de admirația artiștilor și adevăraților amatori, într'un grad pe care-l ating puțini desenatori și și mai puțini gravori de astăzi. — Asupra lui a apărut o plachetă elegantă, ilustrată, scrisă de *Paul Cornu* (*Cahiers du Centre*, 16 B-d Chambonnet, Moulins, 1 fr. 50), pe care o recomandăm amatorilor fini de artă.

— În Belgia, locuită cum se știe de două popoare diferite, autohtone, Valonii și Flamanzii, s'a pornit acum mai puternic, un curent separatist din partea Valonilor, cari cer împărțirea Belgiei în două țări autonome, puse doar sub aceeași coroană. Din 7 milioane de locuitori câți are Belgia, Valonii sunt în număr de mai bine de 3 milioane.

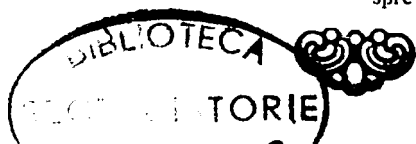
— Cunoscutul bas rus *Șalapin* se află în momentul de față în patria sa, la Iltar, pe proprietatea sa, și în curând va pleca la Kazan, orașul său natal. Călătoria aceasta e făcută cu scop ca *Șalapin* să-și completeze memoriile sale cu mai bogate amintiri din locurile unde și-a petrecut copilăria și adolescența. Va lua fotografiile după cismăria în care el a fost ucenic și calfă; cași fabrica de ape minerale unde a lucrat lipind etichete pe sticle. Tot în Kazan *Șalapin* se va întâlni cu profesorul său de solfegiu *Konop Ciubor*, sub conducerea căruia renunțatul bas a servit ca cântăreț într'o biserică din Kazan.

— *Maurice Dreyfous* și-a scos acum primul volum din memoriile sale: *Ce que je tiens à dire (1862—1872)* (Un demi siècle de choses vues et entendues). «Fiindcă mi-am dat coatele cu o mulțime de oameni cari aparțin azi Istoriei, scrie el, aduc azi Istoriei contribuția unui bătrân parizian care a bățut toate colțurile Parisului și a vieții pariziene». — Sunt informații amuzante sau de oarecare folos, în ce privește pe *Hugo*, *Dumas fils*, *Theophile Gautier* cel care semăna cu un «zeu antic» și căruia bătrânul de azi i-a fost amic intim și editor al operelor postume. — *Paul Verlaine*, care, «din punct de vedere omeneș și social a fost un curat monstru, un fel de nebun de o inconștientă sălbatecă, feroce». — Volumul a apărut la *Ollendorf-Paris*, 3.50.

— La Waterloo s'a pus dumineca trecută cea dintâi piatră a monumentului ce se va ridica acolo cântărețului acelu loc *Victor Hugo*. În parcul fermei *Caillou*, în care marele Napoleon și-a avut cartierul general, s'a inaugurat de asemenea un osuar în care s'au depus oasele găsite în timpul din urmă pe glorioasa câmpie.

— *D. arhitect Cegăneanu* a publicat o broșură (*Clădirea palatului comunal*) în care face o critică aspră întregii activități de până acum a arhitectului *P. Antonescu*, arhitectul însărcinat cu construcția palatului comunal din Capitală.

— Un critic parizian se plânge în cronica sa de „quinzaine”, că trebuie să vorbească de nu mai puțin 20 volume de poezii apărute în spre sfârșitul verii, „copii întârziați ai anotimpului din urmă”.

ȘCOALELE COMUNITĂȚII EVANGELICE DIN CAPITALĂ

Școală Fröbeliană pentru copii mici de ambele sexe
 FRECUENȚA TOTALĂ IN ANUL ȘCOLAR 1911-1911:
 2225 ELEVII ȘI ELEVE.

ȘCOALĂ primară de băieți
 cu o secțiune germană și două
 secții germano-română, fiecare
 cu câte 4 clase.

ȘCOALĂ PRIMARĂ de fete
 cu 6 clase.

ȘCOALĂ SUPER. de fete
 cu 10 clase.

LICEU REAL cu 8 clase.

ȘCOALĂ COMERC. de fete
 cu 2 clase.

ȘCOALĂ sup. de COMERȚ
 cu 3 clase și una preparatorie.

ȘCOALĂ INDUSTR. de fete

PENSIONAT DE BĂIEȚI.

PENSIONAT DE FETE

Inscrierile încep la 20 August st. v.

Pentru liceul real și școala superioară de comerț de băieți, la Direcțiunea acestor școli, Strada Luterană 10. ● Pentru școala primară de băieți, la Direcțiunea, Strada Știrbey-Vodă 37. ● Pentru Pensionatul de băieți, la Direcțiunea Pensionatului, Strada Luterană 14. ● Pentru școala de fete și Pensionatul de fete, la Direcțiunea, Str. Diaconeselor 7. ● Pentru școala Fröbeliană la sora-diriginte, Strada Pușcu-Plopi 6. ● Prospekte gratis și franco la Cancelaria Comunității, Strada Luterană, 10.
 EFORIA COMUNITĂȚII EVANGELICE.

MINISTERUL FINANTELOR

DIRECȚIUNEA CONTABILITĂȚII GENERALE A
 STATULUI ȘI A DATORIEI PUBLICE

DATORIA PUBLICĂ

PUBLICAȚIUNE

No. 88752 din 23 August 1912

A 36-a tragere la sorți a titlurilor de rentă 4% amortibilă din 1894, împrumutul de 120.000.000 lei, se va efectua în ziua de 18 Sept./1 Octomb. 1912, ora 10 dimineața, în sala specială a Ministerului Finanțelor, conform dispozițiilor stabilite prin regulamentul publicat în Monitorul Oficial No. 245 din 7 Februarie 1906.

La această tragere se vor amortiza titluri în valoare nominală de 1.018.500 lei, în proporția următoare:

51 titluri a 5.000 lei	255.000 lei
123 » » 2.500 »	307.500 »
303 » » 1.000 »	303.000 »
306 » » 500 »	153.000 »

783 titluri pentru o valoare nominală de: 1.018.500 lei

Publicul este rugat a asista la tragere.

MINISTERUL FINANTELOR

DIRECȚIUNEA CONTABILITĂȚII GENERALE A
 STATULUI ȘI A DATORIEI PUBLICE

DATORIA PUBLICĂ

PUBLICAȚIUNE

No. 88751 din 23 August 1912

A 44-a tragere la sorți a titlurilor de rentă 4% amortibilă din 1891 împrumutul de 45.000.000 lei, se va efectua în ziua de 18 Sept./1 Octomb. 1912, ora 10 dimineața, în sala specială a Ministerului Finanțelor, conform dispozițiilor stabilite prin regulamentul publicat în Monitorul Oficial No. 245 din 7 Februarie 1906.

La această tragere se vor amortiza titluri în valoare nominală de 448.000 lei, în proporția următoare:

22 titluri a 5.000 lei	110.000 lei
55 » » 2.500 »	137.500 »
134 » » 1.000 »	134.000 »
133 » » 500 »	66.500 »

344 titluri pentru o valoare nom. de: 448.000 lei

Publicul este rugat a asista la tragere.

Ciocolata si Cacao Zamfirescu

Sunt preferate de cunoscători

PRIMA SOCIETATE DE CREDIT FUNCICIAR ROMAN DIN BUCUREȘTI

BILANȚUL PE SEMESTRUL I 1912

A C T I V		EFECTE	NUMERAR	P A S I V		EFECTE	NUMERAR
Emisiunea-împrumut. Realizate până în seara de 30 Iunie 1912:				Scrișuri funciare. Valoarea scriș. func. în circulație:			
5%	Lei 530.258.700	564.261.200		5%	Lei 375.286.030	397.152.026	
4%	34.005.500			4%	21.883.996		
Datoria Proprietarilor. Capital datorit de proprietari:						Stingerea împrumut. Scriș. func. primite în stingere, amortiz. anticipată și plăt. din cele eșite la sort:	
5%	Lei 375.748.758 13)			5%	Lei 154.990.670	167.112.174	
4%	21.861.833 10)		396.610.691 28	4%	12.121.504		
Amortizarea încasată. Soldul contului:				Detentori. Valoarea scriș. func. posedate de detentori:			
5%	Lei 519.271 87)			5%	Lei 375.286.030		397.152.026
4%	22.192 90)		541.434 77	4%	21.883.996		
Localul societății: Valoarea localului			5 0.650	Capital social Soldul contului:			
Mobilier. Valoarea mobilierului			20.860 56	5%	Lei 8.515 200	8.515.200	
Biblioteca. Valoarea bibliotecii			11.580	4%	513.500	513.500	
Sunurile societății vândute. Soldul contului:				Lei 9.028.700			
Grăjdana	Lei 668 30)		29.395 99	Capital de rezervă. Soldul contului:			
Măzănăești	28.727 69)		110.176 02	Efecte	Lei 24.693.100	24.693.100	2.143.762 10
Lunurile societății nevândute. Doftana-Beleghet.				Numerar	2.143.762 10		
Anuități împrumuturi: Rate și resturi de rate datorite de proprietari:				Lei 26.836.962 10			
5%	Lei 6.471.442 90)		6.912.650 46	Serv. intereselor supounelor. Cupoanele exigibile și neprezentate la plată:			
4%	441.207 56)	175.000	47.642 62	5%	Lei 4.753.762 50		4.988.418 50
Debitori diverși. Soldul contului:				4%	234.656		
Capital Social. Suma datorită în numerar:				Scrișuri func. eșite la sort. Val. al șari ai scriș. funciare eșite la sorți și neprezentată la plată:			
5%	Lei 1.080 47		1.110 71	5%	Lei 1.520.030		1.641.326
4%	30 24			4%	121.296		
Cassa. Sold în cassa societății		42.342.001	3.089 479 91	Scriș. func. 5% confec. p. preschim. soldul contului		1.214.100	
				Fondul pensiunilor. Soldul contului		2.285.031	
				Diverși proprietari		5.213.400	652.989 20
				Creditori diverși		82.670	609.974 41
				Divid. propr. Soldul cont.: pe anul 1907 lei 642 83 pe anul 1908 lei 2 277 23 pe anul 1910 lei 39.909 05 1909 " 8.006 18 " 1911 " 213.343 83			264.177 47
				Capital de revirement. Soldul contului.			
				Suma transportată din 1911 . . . Lei 100.000			
				Beneficiul sem. I din 1912 . . . " 362.898 58			462.898 58
		606.781.201	407.915.572			606.771.201	407.915.572 26

Președintele consiliului de administrație, B. MISSIR.

Director, C. I. C. Brătianu.

Șeful serviciului contabilității, P. Ștefănescu.

CAPITAL DE REVIREMENT PE SEMESTRUL I 1912

DEBIT

CREDIT

Cupoane 5%. Valoarea cupoanelor de Iulie 1912.	9.544.130	9.986.044	Raportat beneficiului din 1911 . . .		100.000
Idem 4%	441.614		Anuit. împrumut 5% Rata semestrului I, 1912 . . .		
Plata scriș. func. 5%. Eșite la sorți la tragerea 61-a	1.931.000	2.076.400	Cheltuieli de administrație . . . lei 194.874 30		
4% 26-a	145.400		Procente . . . " 8.767.703 17		
Aputamente. Suma cheltuită în semestrul I 1912.	171.118		Amortizare . . . " 1.924.748 82		10.883.324 29
Cheltuieli generale Suma chelt. în sem. I 1912.	10.871 55		Anuit. împrumut 4%. Rata semestrului I, 1912 . . .		
Furnituri de cancelarie	759 80)		Cheltuieli de administrație . . . lei 12.460 04		
Imprinte și registre	5.804 75		Procente . . . " 441.566 29		
Indemnități de deplasare	1.449 05		Amortizare . . . " 141.654 46		595.679 83
Încălzit și iluminat	4.157 35		Ret. nere extraordinare. Suma încasată ca cheltuieli de administrație dela împrumuturile realizate în semestrul I 1912		5 221 65
Mărci de prezență	13.800		Capital soc. 5%. Valoarea cuponului de 1 Iulie 1912		215.982 50
Poștă și telegraf	1.335 05		4%		10.346
Publicațiuni	7.083 70		Cupon suplimentar. Valoarea cuponului de Iulie 1912 dela împrumuturile realizate în semestrul I, 1912		776.625
Gratificația funcționarilor	28.488		Cupoane 5%. Valoarea cuponului de Iulie 1911, neprezentat la plată		2.937 50
Indemnizarea cassierului	600		Cupoane 4%. Valoarea cuponului de Iulie 1912, neprezentat la plată		16
Întreținerea localului soc. mobilierului	1.585 20)		Plata scriș. func. 5%. Tragerea 41 scriș. eșite la sorți și neprezentate la plată		825 50
Paragraf extraordinar	7.571 40		Plata scriș. fu c. 4%. Tragerea 6 scriș. eșite la sorți și neprezentate la plată		120
Ajutor soc. de binefacere	9.600		Piscul rusului. Benef. rezultat din vânzarea moșiei Dobânda Anuit. întârziate dobânzile încasate dela ratele întârziate		11.583 04
Cheltuieli de material și personal, (islaz)	400		Sting. împrum. 5%. Suma încasată anticipat în num.		276 108 67
Indem. locuințelor pers.	10.134 80		4%		1.660 22
Conf. scriș. 5% presch.	581	275.344 75			
Recompensa d-lui Sturdza, suma alocată în buget.	16.000		Total		12.883.021 58
" Gr. Vulturescu	2.100				
Fondul pensiunilor	30.000	48.100			
Capital de rezervă: 2 1/2% dobândă convenită pe semestrul I 1912 acestui fond		33.734 25			
Bilanț: Beneficiul transportat din 1911	100.000				
Beneficiul realizat în semestrul I 1912	362.898 58	462.898 58			
Total		12.883.021 58			

Președintele consiliului de administrație, B. M. MISSIR.

Director, C. I. C. Brătianu.

Șeful serviciului contabilității, P. Ștefănescu.